

**AÐALFUNDUR HJÁ
KOMMUNUFELAGNUM**

2022

Kommunufelagið

Innihaldsyvirlit

1. Vælkomin	4
2. Farvæl Korona og vælkomin flóttafólk	6
3. Bústaðarpolitikkur	8
Avbjóðingin við tómum húsum	9
Bústaðarskylda	10
Keyp av fastogn	10
Eldrabústaðir	10
4. Starvsfólktrat	12
5. Eftirmeting av eldraðkinum	13
6. Óljód frá skipum	18
7. Fólaskúlaøkið	20
Skúlanet	20
8. Semjuskjal um bygnaðin á elorkuøkinum undirskrivað	22
9. Annað virksemi í Kommunuhúsinum	24
Kommunala Arbeiðsgevarafelagið (KAF)	24
Barnaverndarstova Føroya (BVS)	27
SSP samstarvið	28
Listaleypurin	28
Talgild heilsukipan (THS) til eldraðkini	28
Ymisk onnur felags tiltøk	29
10. At enda	30
11. Um Kommunufelagið	32
Viðtøkur fyri Kommunufelagið	34
Viðtøkur fyri Kommunala Arbeiðsgevarafelagið	36
Viðtøkur fyri Barnaverndarstovu Føroya	38
12. Kommunubúskapurin í 2021	39
Inntøkur	39
Rakstrarútreiðslur	48
Íløgur	49
Fíggjarstöðan	49
13. Gongdin í fólkatálinum	51
14. Kommuna og kommunuhugtakið	52

Útgevandi: Kommunufelagið
Uppseting: Nudlavirkið
Myndir: faroephoto
Veingir
Shutterstock
Prent: Føroyaprent

1. Vælkomin

Góðu kommunustýrslimir, gott fundarfólk! Hjartaliga vælkomin á aðalfundin hjá Kommunufelagnum. Nummar níggju í røðini síðani felagið varð stovnst í 2014.

Staðbundna fólkaræðið er hornasteinurinn í føroyska velferðarsamfelagnum og tryggjar okkum øllum ávirkan á egin lívsviðurskipti. Tit 29 kommunur og tit fleiri enn 200 kommunustýrslimir, sum eru karmurin um henda aðalfundin í dag, eru fram um alt tryggin fyri fólkaræðisligum fjølbroytni í føroyska samfelagnum. Tit eru tryggin fyri, at hetta samfelagið kann mennast í landafrøðiligari javnvág, kjølfest í spjaddari búseting og við livandi nærsamfeløgum. Hetta eru virði, sum eitt sentralt stýri ongantíð kann tryggja okkum.

Hetta eru samstundis virði, sum vit eiga at fjálga um og virðismetá. Virði, sum nógv fólk í okkara grannatjóðum øvunda okkum. Tað er sjón fyri søgn. Alsamt fleiri útjaðarasamfeløg kring okkum eru farin at hyggja henda vegin og síggja okkum sum eitt fyrimyndarligt samfelag, tá ið tað snýr seg um at menna samfelagið alt, heldur enn bert miðstaðarøkini.

Hóast hetta, so høvdu fleiri ynskt sær eina uppافتur breiðari menning av landinum. Fyritreytin fyri jøvnum vøkstri í øllum landinum er eitt gott infrakervi. Enn eitt stórt stig á leiðini hesum viðvíkjandi varð tikið í ár, nú hol er millum Sandoyanna og Streymoyanna. Tað tykist somuleiðis vera breið semja um, at næsta stigið er ein tunnil til Suðuroyar. Her er talan um veruligt samfelagsligt samhaldsfesti, har øll øki í landinum verða virðismetá.

Tey eru tó mong, sum ynskja einar meira sentralt stýrdar Føroyar. Tilmælini frá Búskaparráðnum seinastu árinu eru góð dømi um tað. Eisini afturvendandi tosið

um, at normeringar mugu verða ásettar sentralt og ikki bara latnar staðbundna myndugleikanum, eru dømi um áhaldandi hugin at stýra lokala myndugleikanum niður í smálutir. Stundum eru tilmælini sera viðfevnd, og ikki so sjáldan verður róð fram undir, at landsmyndugleikin meira ella minni skal seta kommunurnar undir umsiting og raðfesta teirra vegna.

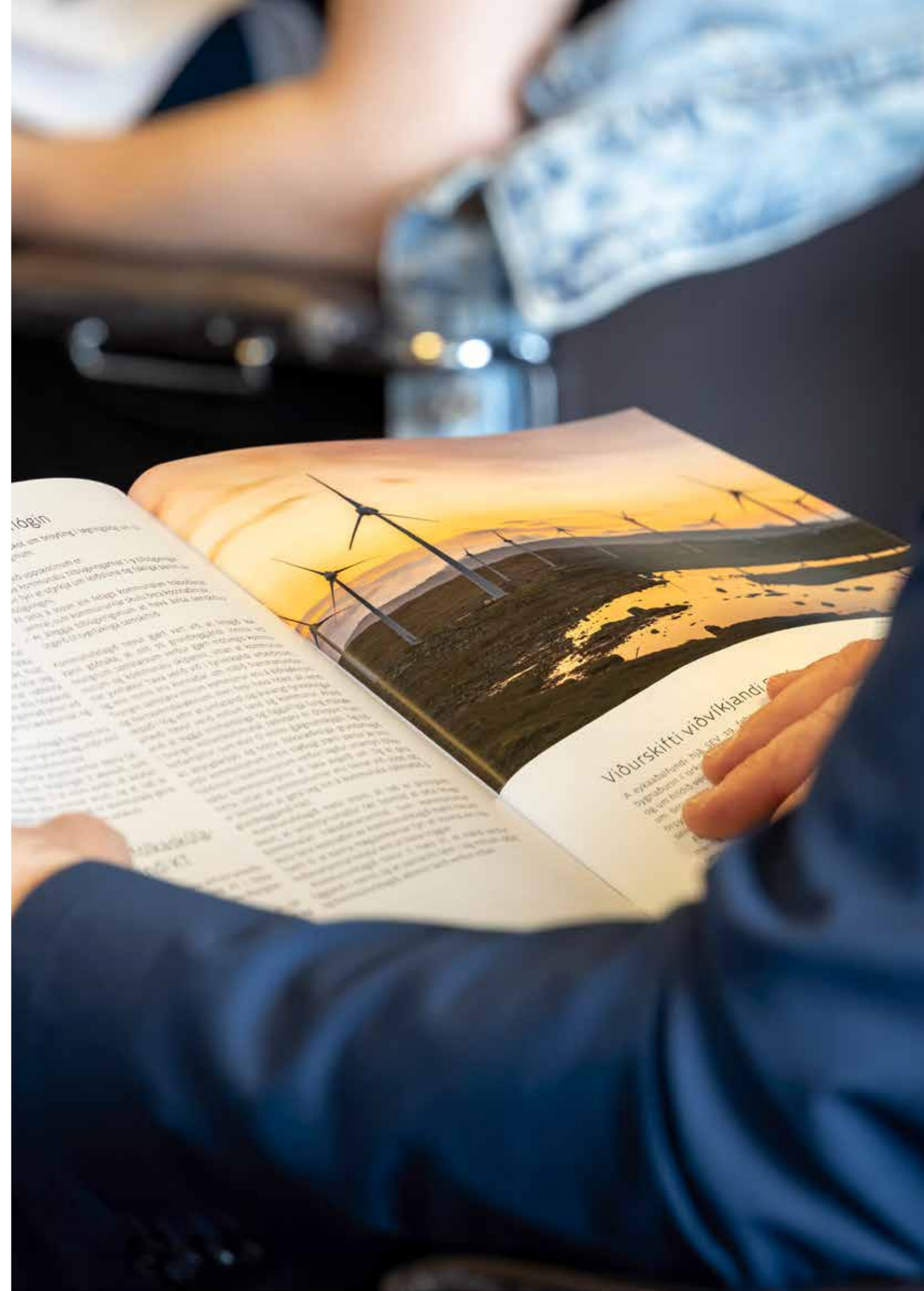
Vit, fólkavaldu kommunustýrslimir, umboðandi staðbundna fólkaræðið í hesum samfelagi, skulu tí áhaldandi verja sjálvsavgerðarrættin hjá kommununum, soleiðis at eisini tey, ið eftir okkum koma, fara at hava tann framhjárætt at skipa seg í lokalar eindir við heimildum at skipa og ávirka egin viðurskipti.

Bert soleiðis kunnu vit eisini í framtíðini hava livandi nærsamfeløg í øllum pørtum av landinum.

Vit hava stórar avbjóðingar í framtíðini, serliga orsakað av demografisku broytingunum, sum eru fyri framman. Starvsfólkatrotið á velferðarøkinum er ein tann størsta einstaka avbjóðingin, og hetta fer at krevja bygnaðarbroytingar í føroyska samfelagnum. Broytingar sum sannlíkt ikki verða so einfaldar at fáa semju um.

Taðersera umráðandi, at land og kommunurfinna felags stev í fyrireikingunum til tær bygnaðarbroytingarnar, ið tørvur er á, og sum helst eru neyðugar, fyri at eisini framtíðar ættarlið skulu kunna liva í einum framkomnum velferðarsamfelagi. Endamálið hjá okkum øllum, bæði landspolitikarum og kommunupolitikarum, má verða at fáa eitt samfelag, ið mennist í javnvág, og har borgarar í øllum landinum hava rætt til grundleggjandi velferðartænastur.

Hetta má vera okkara aðalmál.

2. Farvæl korona og vælkomin flóttafólk

Fyri júst einum mánaði síðani vóru allar koronaavmarkingar avtiknar í Føroyum. Tá vóru gingin meir enn tvey ár, síðani tann fyrsti tilburðurin var staðfestur í Wuhan í Hubei-landslutinum í Eysturkina og knapt tvey ár, síðani vit á grækarismessu 2020 fingtu staðfest tann fyrsta tilburðin í Føroyum

Avbjóðingarnar í sambandi við koronafarsóttina vóru nógv, og hetta merkti eisini í stóran mun virksemið hjá Kommunufelagnum hetta tíðarskeiðið. Serliga viðvíkjandi eldraðkinum og dagstovnaðkinum vóru nógvir spurningar.

Royndirnar, vithava gjørt okkum, vísa, at nógvir manglar eru í heilsufakligu tilbúgvini. Serliga eldraðkið var frá byrjan í einari truplari støðu. Meðan kunning, ráðgeving og vegleiðing varð væl skipað av sentralum stovnum í okkara grannalondum, varð føroyska eldraðkið meir ella minni slept upp á fjall. Ongar vegleiðingar komu frá sentralum myndugleikum.

Vit hava fyri neyðini at eftirmeta okkara heilsufakligu tilbúgvingskomandi tíðina. Landsstýrið hevur fyri stuttum sent lógaruppskot um nýtt fólkheilsustýri til hoyringar. Vit seta okkara álit á, at eitt komandi heilsustýri fer at

taka sær av nógvum at teimum uppgávum og skyldum, sum undir koronakreppuni ikki vórðu loystar av nøkrum myndugleika.

Júst sum vit hildu, at nú líktist heimurin aftur sær sjálvum, vaknaðu vit upp til ein nýggjan veruleika: Kríggj í Evropa. Eitt kríggj sum á sama hátt sum korona kennist ófrættakent og óskiljandi.

Nú er tað ein hóttan móti friði – ikki bert í okkara parti av heiminum, men um allan heim. Dagliga frætta vit um krígsvirki, vanlagnu og flóttar. Og enn hómast eingin loysn á kríggjum.

Hesin sjónligi fíggjindin kann tó ongantíð berjast á øllum mótum. Rakettir formáa sær ikki í móti øllum – og tær vísa seg at leggja annað eftir seg enn bert oyðilegging.

Neyðarrópin frá óseka ukrainska fólkinum vóru í grundini ikki serliga hvøll, áðrenn allur vesturheimurin beyð teimum inn. Og tað gera vit sjálvandi eisini her í Føroyum – vit kunnu og skulu ikki annað.

Eins og við koronu standa vit í Føroyum við einari nýggjari avbjóðing – einari, ið vit ikki hava roynt áður. Vit skulu nú byggja loysnir, sum vit kanska ikki reiðiliga hava smíðað amboðini til frammanundan.

Men eisini hesum koma vit at lofta. Vit mugu bert ikki vera bláoygd um, hvat hetta fer at krevja av okkum. Helst verður hetta ein stórri uppgáva fyri okkum, enn korona vísti seg at blíva. Uppgávuna skulu vit nokk loysa. Men givið er, at hendan innbjóðing, ið vit hava sent neyðstøddum ukrainum og tann tíð, sum nú stendur okkum fyri framman, kann fara krevja eins nógv av okkum øllum og tey bæði koronaárin.

Kommunufelagið er í tøttum samstarvi við myndugleikarnar um, hvussu vit skulu samskipa hjálpin til tey flóttafólkini, sum longu eru komin og sum helst fara at koma í næstum. Hetta er ein humaniter vanlukka og ein rísa avbjóðing hjá øllum vesturheiminum, har vit avgjørt skulu taka okkara lut til tess at hjálpa.

3. Bústaðarpolitikkur

Eftir 10 ár við nettofráflyting á at kalla hvørjum ári hava vit í Føroyum síðani 2014 upplivað eina árliga nettotilflyting. Og seinastu fyra árin hefur talan verið um omanfyri 500 persónar árliga. Hartil skal leggjast tað burðaravlop, sum søguliga hefur verið stórt í Føroyum seinastu mongu árin, og sum síðani aldarskiptið hefur verið umleið 2-300 um árið.

Samlaði fólkavøksturur kemur ikki av ongum og hongur sjálvsagt eisini neyvt saman við stóra búskaparvøkstrinum, ið vit hava haft seinnu árin. Siðbundnu vinnurnar eiga sín stóra part av framgongdini, meðan eisini ferðavinnan tykist vinna seg alt meiri fram. Her hava serliga ferðavinna og kanska eisini byggivinnan havt avleiddar fylgjur fyri bústaðarmarknaðin.

Hetta eru nakrir av høvuðstættunum í einari gongd, sum hefur sett – og framvegis setir – eitt munandi trýst á bústaðarmarknaðin. Og lítið er at ivast í, at hetta trýstið longu hefur broytt føroyska bústaðarmarknaðin.

Ógvuliga yvirskipað kann helst sigast, at vit eru farin frá tí støðu, har øll bygdu egnan privatán bústað, og tey fáu vitjandi húsaðust á sjómansheimum. Vit eru væl áleiðis til ein meira samansettan marknað, har eitt nú leiguíbúðir og partvíst eisini lutaíbúðir eru vorðnar alsamt fleiri í tali. Samstundis hefur ferðavinnan økt munandi um serliga hotellkapasitetin, og harvið kann hugsast, at ferðavinnan fer at leggja minni trýst á privata bústaðarmarknaðin framyvir.

Framvegis eru tó tøk at taka, og hetta hefur eisini merkt arbeiðið í Kommunufelagnum. Flestøll eru á einum máli um, at avbjóðingarnar á bústaðarmarknaðinum eru samansettar, og einki einstakt amboð kann lofta samlaðu avbjóðingini. Tí er javnan kjak um tey amboð, sum kommunurnar hava at lofta avbjóðingunum, og tey amboð, sum enn kunnu setast í verk, um politisk undirtøka er fyri tí. Í 2021 fingur nøkur av hesum amboðum serliga umrøðu og viðgerð í Kommunufelagnum.

Avbjóðingin við tómunum húsum

Talið av tómunum húsum er støðugt vaksandi, og er nú vorðið rættiliga stórt, serliga uttan fyri miðstaðarøkið. Talan er um hús, ið ikki eru tøk til langtíðar útleigu, og sum tí eru at meta sum frítíðarhús. Eigargar eru ofta fólk, ið ikki eru skrásett at búgva í kommununi, og tey rinda tí ikki skatt har.

Tøl vísa, at næstan 15% av sethúsunum uttanfyri Tórshavnar kommunu standa tóm. Í smá kommununum standa vanlig millum 30% og 50% av húsunum tóm. Í Suðuroy stendur fimta hvørt hús tomt, og í Sandoy næstan triðja hvørt.

Fyrr var soleiðis, at flestu tómu húsin vóru ogn hjá fólk, sum vóru flutt burtur, ella sum vóru uppvaksin á staðnum, og síðani høvdu arvað húsin. Eigargar vóru sostatt í flestu førum fólk við tilknýti til bygdina; tey vóru ein partur av felagslívinum, og við til at halda bygdini uppi, hóast tey ikki vóru fastbúgvandi. Seinastu árin hefur verið ein onnur gongd, har nógv hús í smærru

bygdunum verða seld fólk til frítíðarhús, ofta við ætlan um at leiga út til ferðafólk ein part av árinum. Tøl frá Hagstovuni vísa, at sølan av húsum í smærru bygdunum er støðugt vaksandi, og er meiri enn tvífaldað seinastu 10 árin.

At sethús standa tóm í einari bygd er ikki ein trupulleiki í sær sjálvum, um talið er avmarkað í mun til samlaða talið av húsum. Men um talan gerst um ein lutfalsliga stóran part av sethúsunum, skal kommunan rinda kostnaðinum av einum undirstøðukervi, sum er væl størri enn neyðugt til tey fastbúgvandi fólkini.

Høvuðsorsøkin til stóra talið av tómunum húsum er tann støðuga flytingin frá smærru bygdum til stórpláss, sum hefur verið í meira enn ein heilan mansaldur. Gongdin hefur havt við sær, at serliga smærru bygdin uttan fyri miðstaðarøkið í størri ella minni mun eru vorðnar til partvís summarhúsøki.

Gongdin fer helst at halda fram, og helst fara fleiri

bygdir at avfólkast komandi árin. Tað er tí uppgávan hjá myndugleikunum – landi og kommunum – at tryggja, at nógvu tómu húsini ikki gerast ein áhaldandi og vaksandi eykakostnaður fyri ávísar kommunur. Hetta kann eitt hóskaði tænastráðgerð vera við til at tryggja.

Spurningurin er so, hvørja heimild kommunurnar skulu hava. Sum nevnt omanfyri, er tað ikki nakar stórvegis trupulleiki, at einstøk hús standa tóm. Soleiðis hevur altíð verið, og soleiðis fer altíð at vera allastaðni í landinum. Avbjóðingin kemur, tá talið gerst ov stórt í mun til samlaða húsatalið í bygdini.

Upplagt er tí at áseta, at treytin fyri at ein kommuna kann áseta tænastráðgerð í einari bygd er, at talið av tómunum húsnum í bygdini er lutfalsliga stórt. Ilt er at siga neyvt, hvar markið skal setast, men til dømis kundi verið sett sum treyt, at í minsta lagi ein 1/5 av samlaðu sethúsunum standa tóm. Sum tómt hús í hesum sambandi eru at rokna hús, har ongin er skrásettur at búgva sambært fólkayvirletinum. Standa fólk at búgva í húsunum, til dømis tí tey verða langtíðarútleigað, eiga onki tænastráðgerð at verða rindað.

Gjørt verður vart við, at tað er talið av tómunum húsnum í einstøku bygdunum, ið er avgerandi, og ikki samlaða talið í kommununi samanlagt. Tað vil siga, at um ein kommuna hevur trýggjar bygdir, og talið av tómunum húsnum er omanfyri markið í tveimum teirra, so fær kommunan heimild at áleggja tænastráðgerð, men bara í tveimum báðum bygdunum.

Men tað eigur ikki at vera eitt krav, at kommunan áleggur tænastráðgerð, hóast talið av tómunum húsnum er stórt. Talan eigur at vera um eina heimild, sum kommunustýrið sjálvt kann velja at brúka. Tað ber eisini til at hugsa sær, at kommunan áleggur tænastráðgerð í einari bygd og ikki eini aðrari, hóast báðar hava nógva tómt hús, um so er, at viðurskiftini tala fyri hesum. Eisini kann hugsast, at tænastráðgerð verður ymiskt í teimum ymisku bygdunum í kommununi, um viðurskiftini tala fyri tí. Tað er ið hvussu er týðningarmikið, at heimildin verður orðað soleiðis, at kommunustýrið kunnu vísa fyrilit fyri umstøðunum í einstøku bygdunum.

Einfaldasta loysnin er tann, at kommunurnar sjálvar áseta gjaldið innanfyri eitt hámark, ásett av lögtinginum. Ilt er at meta neyvt um, hvat eitt slíkt hámark skuldi verið.

MÁLID LIGGUR Í FÍGGJARMÁLARÁÐNUM

Í brævi, dagfest 25. juni 2021, heitti Kommunufelagið á landsstýrismannin í fíggjarmálum um ein fund at umrøða avbjóðingina við tómunum húsnum. Hóast fleiri áheitanir hevur felagið enn onki hoyrt úr Fíggjarmálaráðnum.

Bústaðarskylda

Skrivstovan hjá Kommunufelagnum fær javnan fyrispurningar um, hvørjar móguleikar feroyskar kommunur hava fyri at áleggja bústaðarskyldu. Fyrispurningar koma bæði um verandi bústaðarøki og um ætlaðar út-

stykkingar, og felags fyri teir er, at kommunurnar antin ynskja ella forvitnast um bústaðarskyldu sum bústaðarpolitiskt amboð.

Í Føroyum hava vit ongar lógarásetingar um bústaðarskyldu. Tí stendur tað sum útgangsstøði eiganum av einum bústaði frítt, um bústaðurin verður nýttur til fastan bústað ella ikki. Eigarin kann heldur ikki krevjast at leiga bústaðin út, tí stendur honum eisini frítt at lata bústaðin standa tóman.

Í 2022 er farið undir at kanna, hvussu bústaðarskylda kann ásetast í Føroyum. Endamálið er at greina bústaðarskyldu nærri sum hugtak, soleiðis at grundarlag er fyri einari politiskari viðgerð. Væntandi verður farið undir politisku viðgerðina í Kommunufelagnum á vári 2022.

Keyp av fastogn

Í árinum, ið fór, kom uppskot í tingið um at regulera keyp av fastogn í Føroyum. Uppskotið frá landsstýrinum kom til hoyringar hjá Kommunufelagnum, og varð viðgjørt politiskt í stýri okkara.

Endamálið við uppskotinum var í høvuðsheitum at tryggja, at keyparar av fastogn hava tilknýti til Føroya, og at forða fyri at ov nógvar ognir í sama øki komu á útlenskar hendur. Ávísir keyparar kunnu tí ikki keypa fastogn í Føroyum, meðan aðrir kunnu biðja um loyvi at keypa. Føroyingar skulu frameftir vátta at búgva í Føroyum ella áður hava havt bústað her í minst 5 ár. Í hesum høpi kann sambært landsstýrinum ikki gerast munur á føroyingum og øðrum persónum við donskum ríkisborgararætti, og tí kann bústaður í øðrum parti av ríkinum eisini telja við.

Kommunufelagið tók undir við endamálinum við uppskotinum, men vísti millum annað á, at uppskotið ikki var stuðlað av neyðugu greiningini av økinum. Víst varð eisini á, at tað kundi fáa óhepnar avleiðingar at loyva útlenskum vinnufyrirøkum at leggja ognir undir seg til útleiguvirksemi.

Uppskotið kom í tingið og varð 7. desember 2021 samtykt uttan stórvegis broytingar.

Eldrabústaðir

Her verður hugsað um íbúðir, ið eru serliga innrættaðar til eldri fólk og fólk við rørslutarni. Tað vil siga íbúðir, ið eru lættar at koma til, og sum hava lyftu, pláss fyri koyristóli og so framvegis. Men at vera rørslutarnaður ella røktarkrevjandi eigur tó ikki at vera eitt krav fyri at fáa ein eldrabústað. Fyri at tryggja fult gagn er best, um fleiri eldrabústaðir liggja saman, annaðhvørt í sama bústaðarblokki ella í nánd av hvørjum øðrum.

Tøl vísa, at fólk omanfyri 80 ár í Føroyum eru tvær ferðir so nógva á røktarheimi um í Danmark. Ein orsök kundi verið, at vit í Føroyum mangla eldravinarligar bústaðir.

TAÐ HEVUR NÓGVAR SAMFELAGSLIGAR FYRIMUNIR VIÐ SÆR, UM BYGDIR VÓRU FLEIRI ELDRAVINARLIGIR BÚSTAÐIR Í FØROYUM

• Tey eldru koma at búgva, har onnur eldri búgva. Hetta økir um trivnaðin, minkar um vandan fyri einsemi og gevur móguleikar fyri felagstiltøkum og felags loysnum.

• Røktin gerst meira effektiv, um fleiri eldri búgva saman, tí minni tíð fer til flutning.

• Bústaðurin er egnaður til rørslutarnað, og fólk kunnu tí vera nógva longur heima, áðrenn tey fara á røktarheim.

• Eldri fólk sleppa frá at viðlíkahalda og upphita eini stór sethús.

• Størri útboð av bústøðum, tí sethús gerast tøk til barnafamiljur.

• Meira skynsom nýtsla av bústøðunum, tí fermetrarnir kunnu tillagast tørvinum, so hvørt sum fólk eldast.

Eldrabústaðir kunnu útvegast bæði sum almennar leiguíbúðir, privatar leiguíbúðir og eigaraíbúðir.

Fyri at útvega fleiri almennar leiguíbúðir til eldri, er upplagt, at hetta verður gjørt sum samstarv millum kommunurnar og felagið Bústaðir. Til dømis kundi verið talan um eina loysn, har kommunurnar eru eigarar og hava ávísingarrætt til íbúðirnar, meðan Bústaðir stendur fyri bygging, viðlíkahaldi og umsiting. Kommunurnar útvega byggilendi og fígging.

Fyri at útvega fleiri eldravinarligar eigarabústaðir ella privatar leigubústaðir eiga kommunurnar at seta ávís stykki av til eldrabústaðir. Í byggisamtýktini eiga at verða sett neyv krøv til, hvussu hesar íbúðir skulu innrætast. Fyrirtekur kunnu síðani byggja íbúðir annaðhvørt til sølu ella leigu. Eisini kunnu fyrirtekur samstarva við Bústaðir. Í 2019 fingur kommunurnar heimild at seta á stovn eldraíbúðir at leiga út til borgarar, ið eru 60 ár og eldri. Kommunufelagið mælti í hoyringarskrivi frá, at kommunurnar fingur hesa heimild, tí tað var so ógreitt, hvussu henda heimild skal umsitast. Heimildin var fingin til vega í skundi upp undir lögtingsval, og uttan at tað neyðuga fyrireikandi arbeiðið var gjørt. Neyðugt er tí við greiðari reglum og móguliga í serstakari lóg.

Hendingar í árinum

Hjálp til persónkanning í revsimáli

Kriminalforsorgin vendi sær til eitt av kommunalu eldrasamstørvunum við umbøn um, at samstarvið orðaði eitt skriv um ein ávísan borgara. Borgarin var partur av revsimáli, og skrivið skuldi latast ákærvaldinum sum persónkanning. Biðið varð millum annað um, at skrivið innihelt eina lýsing av sálarligu og líkamligu heilsu borgarans.

Skrivstovan upplýsti, at slíkar kanningar verða framdar við heimild í rættargangslógini. Í praksis er tað ákærvaldið sum biður um kanningina hjá Kriminalforsorgini.

Við hesum er eisini greitt, at kanningin ikki liggur innan fyri myndugleikaøkið hjá samstørvunum, og tí eiga samstørvini heldur ikki at fáast við hesar.

Mælt varð til at svara umbønini við upplýsing um hetta. Og annars bert viðvirka til kanningina á ein hátt, ið svaraði til ta hjálp og tann stuðul, sum ítøkiligi borgarin vanliga hevði tøv á.

4. Starvsfólktrat

Stöðan á arbeidsmarknaðinum hefur seinastu árin verið merkt av, at trot er á arbeidsmegi. Eisini kommunurnar hava merkt til hetta, serliga á eldraøkinum og dagstovnaøkinum.

Starvsfólktratið fekk tí drúgva umrøðu í seinastu ársfrágreiðing, har Kommunufelagið hevði gjørt eina kanning av stöðuni á eldraøkinum og dagstovnaøkinum. Kanningin vísti, at tørvurin var størstur á eldraøkinum, har tey ofta manglaðu fólk. Men eisini á dagstovnaøkinum vóru avbjóðingar, og hóast størvini vórðu mannað, vísti tað seg nær um ógjørligt at finna útbúgvinn fólk til økið.

Um sama mundi kom Búskaparráðið við einari frágreiðing, sum Mentamálaráðið hevði umbiðið, og sum greinaði starvsfólktratið innan allan tann almenna geiran, bæði nú og frameftir. Nakað eftir frágreiðingina gjørdi landsstýrið av at seta ein stóran bólk at lýsa trupulleikan nærri og koma við boðum uppá, hvat kann gerast fyri at tálma starvsfólkatrørvin, og hvussu tað kann verða tryggjað,

at vælferðartænasturnar eisini frameftir kunnu verða loystar á fakliga forsvarligan hátt.

Arbeiðið fór í gongd í oktober 2021 og hefur verið skipað við einum stýrisbólki, einum samskipanarbólki og fyra arbeidsbólkum. Arbeiðið hefur verið tvørgjærligt heilt frá stýrisbólkinum og út í arbeidsbólkarnar við luttøku frá:

- Kommunufelagnum
- Almennamálaráðnum
- Almannaøkinum
- Heilsumálaráðnum
- Sjúkrahúsvækinum
- Uttanríkis- og mentamálaráðnum
- Fíggjarmálaráðnum

Arbeiðið er liðugt, og frágreiðingin verður eftir ætlan almennkunngjørd áðrenn 1. apríl 2022.

5. Eftirmeting av eldraøkinum

Eldraøkið varð lagt til kommunurnar tann 1. januar 2015. Í hesum sambandi varð ásett, at broytingarnar skuldu endurskoðast 5 ár eftir. Hendan eftirmetingin er nú gjørd, og niðanfyrir verður greitt frá arbeiðinum, niðurstøðum og tilmælum.

Arbeiðið varð skipað soleiðis, at ein arbeidsbólkur við starvsfólki úr Kommunufelagnum, Almennamálaráðnum, Umhvørvis- og vinnuáráðnum og Fíggjarmálaráðnum varð settur at gera arbeiði undir leiðslu av einum stýrisbólki, ið umframt formannin og næstformannin í Kommunufelagnum, taldi tey trý landsstýrisfólkini í Almennamálaráðnum, Fíggjarmálaráðnum og Umhvørvis- og vinnuáráðnum. Farið var av álvara í gongd á heysti í 2020, og arbeiðið varð liðugt og lagt fyri stýrisbólkin á heysti í fjør.

Tað hefur verið funnist at sjálvari arbeidsgongdini. Ført hefur verið fram, at fleiri partar áttu at verið umboðaðir í arbeiðinum. Men her má vístast á, at tað, sum hefur verið til eftirmetingar, einans er lógarverkið og fíggingin. Tað vil siga, at tað eru viðurskiftini millum landið og kommunurnar, sum eru viðgjørd, og ikki viðurskiftini hjá brúkarum, avvarðandi og starvsfólki.

Arbeitt var í trimum undirbólkum. Ein bólkur viðgjørði sjálva tænaulógina, ein annar samstarvslógina, og at enda var ein bólkur, ið viðgjørði fíggjarleistin. Tíkið verður saman um arbeiðið í teimum trimum bólkunum niðanfyrir.

Tænaulógin

Løgtingslóg nr. 19 frá 7. apríl 2014 um heimatænaul, eldrarøkt v. m. verður vanlig nevnd tænaulógin. Lógin ásetur tær tænaul, sum kommunurnar skulu veita á eldraøkinum.

Arbeidssetingurin var at lýsa ymisku ásetingarnar í lógin og gera broytingartilmæli, har ásetingar eru ógreiðar ella ikki virka eftir ætlan. Harumframt skuldi kannast, um neyðugt var við tillagingum í aðrari lóggávu.

Tænaulógin er ein rammulóg, sum skipar heimatænaul og eldrarøkt undir kommunalum myndugleika. At talan er um eina rammulóg merkir í orðsins rætta týðningi, at lógin setir yvirskipaðar karmar fyri virksemd hjá kommununum. Harafturat merkir ein rammulóg – í grundregluni, ið hvussu er – at kommunala sjálvræðið í størst møguligan mun verður virt, og at kommunurnar harvið hava heimildir til sjálvstøðugt at leggja tænaul til rættis innan yvirskipaðu karmar lógarinnar.

Hesi meginreglu hava kommunurnar hildið fast í, millum annað grundað á hugsanina um, at illa ber til at lóggeva og áleggja kommununum at halda ávíst tænaulstøði, uttan at talan verður um eina neyva stýring av tænaul, og at kommunala sjálvræðið til sjálvstøðugt at leggja til rættis og raðfesta tænaul harvið verður sett til viks. Tænaulstøðið er altíð grundað á tær ítøkiligu raðfestingarnar og teir fíggjarligu karmarnar, sum kommunurnar geva tænaul at arbeiða undir.

Sum heild meta kommunurnar, at lógin um heima-

tænaul og eldrarøkt er nøktandi. Lógin gevur víðar karmar til kommunurnar at skipa virksemd í samsvari við staðbundin viðurskifti. Viðvíkjandi teimum tilboðum, sum kommunurnar skulu og kunnu veita, so kann eisini staðfestast, at kommunurnar fylgja ásetingunum í lógin og hava alskyns tilboð til borgararnar.

Størstu trupulleikarnir viðvíkjandi lógin í verki eru sonevndu markamótini, serliga markamótini, sum eru ímillum Almannaøkið og eldrarøktina. Markamótini fyltu nógv fyrstu árin, men tá ivamál hava verið um, hvør hefur ábyrgdina av at veita eina tænaul, annaðhvørt Almannaøkið ella kommunurnar, so hefur markamótsnevndin tíkið avgerð. Land og kommunur hava virt hesar avgerðir og tillagað tænaul samsvarandi.

Ósemjan, sum javnan hefur verið um ábyrgdina av uppgávum, snýr seg í veruleikanum um ymiskar áskoðanir millum eldraøkin og Almannaøkið, um hvørjar uppgávur í roynd og veru vóru lagdar út, og hvørjar uppgávur lógu eftir hjá Almannaøkinum. Almannaøkið hefur mett, at alt sum fevndi um røkt, varð flutt til kommunurnar. Kommunurnar hinvegin hava mett, at tær fyrst og fremst yvirtøku eldraøkið og ikki aðrar bólkur, sum á ungum árum hava tørv á stuðli og røkt.

Kommunurnar og Almannaøkið meta framvegis, at tørvur er á at fáa óloyst viðurskifti neyvari ásett í lóggávu. Tí verður mælt til at seta eitt arbeiði í gongd við luttøku av eldraøkinum og Almannaøkinum, sum skal gera ítøkilig tilmæli um, hvussu markamótini verða handfarin framvir.

Samstarvslógin

Løgtingslóg nr. 20 frá 2014 um kommunalt samstarv um heimatænaul, eldrarøkt v.m. verður vanlig nevnd samstarvslógin. Lógin ásetir, hvussu kommunur skulu samstarva um at umsita eldraøkið.

Arbeidssetingurin var at hyggja at teimum avbjóðingum, ið eru við verandi bygnaði, og at hyggja eftir, hvørjir møguleikar eru fyri at skipa økið betur.

Tá ið eldraøkið varð lagt til kommunurnar, varð avgjørt, at kommunurnar skuldu samstarva um uppgávuna í eindum, sum taldu í minsta lagi 3000 íbúgvur. Tó var eitt undantak gjørt fyri Sandoy.

Eitt fólkagrundarlág á 3000 íbúgvur varð mett sum hóskandi minsta krav fyri, at eitt øki fíggjarliga er ment at veita haldgóða tænaul á eldraøkinum. Mett varð, at eldraøkið er eitt sera rakstartungt málsøki fyrisitingarliga og fíggjarliga, og at tað í sjálvum sær er ein grundgeving fyri at hava lutfalsliga stór øki. Hetta sama mark á 3000 fólk er galdandi fyri samstørvini á barnaverndarøkinum, og ynski var um at hava eins krav um íbúgvatal fyri hesi bæði økini.

Tað skerst ikki burtur, at grundleggjandi snávingarsteinar vísa seg í eini samstarvsskipan sum ikki verður framd sjálvboðið, men er tvungið. Slíkt samstarv við sjálvstøðugum avgerðar- og fíggjarmyndugleika skerjir staðbundna sjálvræðið, tí bæði tilfeingi og

myndugleiki at taka avgerðir verða tikin frá kommununum og latin samstarvinum. Møguleikarnir hjá kommunustýrunum at raðfesta egnu uppgávur og at taka avgerð um peningánýtisluna í kommununi fækka. Hetta minskar sostatt um kommunala sjálvstýrið og flytur avgerðarheimildir inn í eitt ikki beinleiðis fólkavalt forum, og skerjir harvið møguleikan at tryggja, at tilboð og tænastr til borgarar verða lagað til tørvin og ynskini á staðnum.

Avgerðirnar í kommunalu samstørvunum eru meirilutaavgerðir, og tí kunnu kommunur verða settar heilt uttan fyri ávirkan. Eitt nú eru dømi um kommunur, sum ongantíð hava tikið undir við fíggarætlanini hjá samstarvinum, ið tær eru tvungnar at vera í. Eisini eru kommunur, sum vilja, at iløgur verða gjørdar í egnum lokáløki, men har útlit eru fyri, at hesar altíð fara at sita í minniluta.

Sum heild kann sigast, at ábyrgdarviðurskiptini verða ógreið í slíkum samstørvum, vegurin millum borgara og tey, sum taka avgerðirnar, verður longri – og fyrimunirnar við nærdemokratium eru tiknir úr skipanini.

Vandin við felagskommunalum samstarvi uttan fyriskipanarligan bygnað er m.a., at smáar og miðalstórar kommunur, sum ikki megna at skipa tænastr sjálvar, skjótt kunnu enda í eini støðu, har tær fyrst og fremst heinta skattapening inn frá borgarum fyri bert at flyta hann víðari til aðrar kommunur fyri tænastr, sum tær hava líttla ella onga ávirkan á, men sambært lóg hava skyldu til at veita borgarum sínum.

Royndirnar í samstørvunum higartil eru misjavnar. Tey flestu samstørvini hava virkað fyrimyndarliga og uttan stórvegis trupulleikar, meðan onnur hava havt samstarvtrupulleikar frá byrjan.

Ónøgdin í samstørvunum hevur serliga snúð seg um fíggarleistin av eldraðkinum, men eisini onnur viðurskipti hava gjørt seg galdandi. Til dømis hava kommunur verið ónøgðar við valdsbýtið í kommunalum samstørvum, har hvør kommuna fær eina atkvøðu pr. 1.000 íbúgv. Eisini hava kommunur verið ónøgðar við, at umboð, sum skulu veljast í samstarvsnevndirnar, skulu veljast sambært meirilutavalháttinum í kommunustýrslógini, sum als ikki er ætlað at regulera valdsbýti í einum millumkommunalum samstarvi. Tí verður mælt til at fáa hetta broytt.

Kommufelagið hevur sum útgangsstøði mælt til, at kommunurnar sjálvar velja, hvønn tær skulu samstarva við. Ið hvussu er í støðum, har samstarvið ikki vísir seg at fáast at virka, eigur tað at bera til at broyta samstarvið.

Fíggarleisturin

Arbeiðssetningurin var at lýsa, hvussu fíggarleisturin hevur roynst higartil og at hyggja eftir, hvørjar broytingar kunnu gerast.

Tá avgerð var tikin um at leggja eldraðkið út til kommunurnar, stakk spurningurin um fígging seg upp beinanvegin. Hetta kundi gerast upp á nógvur mátar, men yvirskipað kann sigast, at bara tveir hættir vóru í at velja. Annar var blokkstuðul, har landið árliga jættaði eina upphædd til kommunurnar eftir talinum av eldri.

Hin hátturin var at tryggja kommununum sjálvstöðugar inntøkur, soleiðis at tær fingur fíggarliga orku til at bera økið sjálvar.

Ein árligur blokkstuðul hevði havt við sær, at landið kom at raðfesta fíggarliga á eldraðkinum, meðan kommunurnar stóðu fyri rakstrinum, og meirnýtslu høvdu kommunurnar sjálvar rindað fyri. Hóast ein slík loysn ivaleyst hevði riggað væl tey fyrstu árin, so er vandi fyri, at økið sum frá líður hevði havt ov lága raðfesting, tí skiftandi lögting og landsstýri – av sjálvsagðum grundum – heldur raðfesta tey øki, sum landið umsitur, enn tey øki, sum kommunurnar umsita. Her kann nevast, at fíggarleisturin higartil er vaksin við 4,6% árliga í miðal, og tað er trupult at ímynda sær, at ein blokkstuðul, ið lögtingið skuldi jættað árliga, hevði havt sama árliga vøkstur. Vandur hevði tí verið fyri, at eldraðkið sum frá leið í vaksandi mun skuldi fíggjast av kommunuskattinum. Havandi í huga, at kommunurnar innanhýsis hava sera ymiskar fortreytir, bæði viðvíkjandi inntøkum og útreiðslum, so var vandi fyri, at byrðan fór at gerast ov tung í ávísu pørtum av landinum. Soleiðis kundi ein blokkstuðulsskipan verið við til at varðveitt tað ógreiða fíggarliga býtið, sum frammanundan 2015 var millum land og kommunur á eldraðkinum, og við tíðini kanska gjørt tað uppafturn fløktari.

Hin hátturin – sum eisini varð valdur – var at tryggja kommununum inntøkur til at reka økið. Tann loysnin hevur við sær, at einki beinleiðis samband er millum fígging og virksema. Hetta er ein vansi at byrja við, tí torført er at raka røttu upphæddina fyri hvørja kommunu, og tað slepst tí ikki undan, at summar kommunur halda seg fáa ov lítið í mun til aðrar. Men, sum frá líður, hevur hesin háttur stórar fyrimunir.

Fyrimunurin er, at økið nú er fíggarliga leyst av landinum, soleiðis at kommunurnar sjálvar kunnu raðfesta millum eldraðkið og hini økini, ið tær umsita. Eisini slepst nú undan, at land og kommunur skulu kjakast árliga um, hvar blokkstuðulin skal verða, hvørjir partar av landinum serliga treingja til raðfesting o.s.fr. Hetta verður nú í staðin avgjørt og raðfest lokalt.

Tann endaligi fíggarleisturin gjørdist sostatt, at kommunurnar sum fígging fingur allan eftirlønarskattin, eina afturberingarskipan fyri serskattaskipanir og eina tíðaravmarkaða regulering. Hinvegin mistu kommunurnar sín part av avgjaldinum á kapitaleftirløn.

Stóri vandin við fíggarleistinum er, at hann er so viðbrekin fyri broytingum í eftirlønarlógini. Tað sást serliga í sambandi við pensjónsnýskipanina hjá undanfarnu samgongu. Tá var tvungna eftirlønargjaldið lækkað, soleiðis at tað í staðin fyri at vaxa upp í 15% í 2029 einans fer at vaxa upp í 12% frá 2026. Hetta hevur við sær ein fíggarligan miss fyri kommunurnar á í minsta lagi 50 mió. kr. Um broytingin fer at hava við sær, at tey mongu fakfeløgini, sum í dag rinda 15% fara at lækka sítt gjald niður í 12%, verður talan um ein miss á 150 mió. kr.

Ein annar vansi er sjálf afturberingin fyri serskattaskipanir. Afturberingin var eitt gott hugskot í sær sjálvum, men hevði onki við eldraðkið at gera, og hevði tí við sær, at summar kommunur fingur meira enn aðrar. At summar kommunur fingur eitt fíggarligt tap av at yvirtaka eldraðkið má sigast at verða sera óheppið.

Stigvís avtøka av rentustuðlinum

Í dag fáa húsaeygarar 35% í rentustuðli, harav kommunurnar eru álagdar at rinda 15,5%, meðan landið rindar 19,5%. Kommunalu útreiðslurnar hava síðstu árinum ligið um 35 mió. kr. um árið, meðan landsins lutur hevur ligið um 44 mió. kr. Rentustuðið hevur síðstu tíðina verið sera lágt, og tiskil kann hugsast, at hesar útreiðslur kunnu fleirfaldast um nøkur ár, um rentan hækkar aftur til normalt støði.

Fyri at styrkja kommunurnar fíggjarliga, mælir arbeidsbólkurin til at avtaka rentustuðulin stigvíst.

Dagføring av kommunala skuldarmarkinum

Kommunala skuldarmarkið er sambært kommunustýrislógini sett til eina álíkning. Er nettoskuldin omanfyri eina álíkning, krevst loyvi frá landsstýrismanninum til lántøku og til broytingar í lánitreytum.

Áðrenn eldraðkið var lagt út, var kommunuskatturin so at siga einasta veruliga inntøkukeldan, ið kommunurnar áttu – umframt partafelagsskattin. At áseta skuldarmarkið í mun til kommunuskattin, var tí sjálvsagt. Men

í sambandi við at eldraðkið varð lagt út, broyttist inntøkubygnaðurin hjá kommununum munandi. Eftirlønarskattur og afturbering eru nú samanlagt omanfyri 40% av inntøkunum í fleiri kommunum.

Kommunufelagið hevur tí í sambandi við eftirmetingina mælt til, at kommunala skuldarmarkið verður dagført soleiðis, at tað hóskar til nýggja inntøkubygnaðin.

Full mvg-afturbering til kommunurnar

Stovnar undir landinum fáa alt meirvirðisgjald afturborið. Men kommunurnar fáa einans afturborið ¾ av meirvirðisgjaldinum. Hetta hevur við sær, at kommunurnar í sambandi við keyp av vørum og tænastrum rinda 6,25% í meirvirðisgjaldi til landið.

Arbeidsbólkurin heldur tað vera sjálvsagt, at kommunur fáa somu afturbering sum landið fyri sítt keyp av vørum og tænastrum.

Arbeidsbólkurin vísir á, at fíggjarleisturin yvirskipað higartil hevur roynst væl. Inntøkurnar hava higartil klárað at fylgt við útreiðslunum, og orsökkin til hetta er tann sera stóri vøksturin í eftirlønarskattinum. Tvær orsaker eru til stóra vøksturin í eftirlønarskattinum. Onnur er stóri vøksturin í lönargjaldingunum vegna tilflyting og økt virksemi, og hin er árliga hækkingin í tvungna gjaldinum. Men árliga hækkingin í tvungna gjaldinum steðgar í 2026, og roknað kann neyvan við, at ovurstóri vøksturin í lönargjaldingunum kann halda fram sum frá líður.

Hinvegin fer stóri vøksturin í útreiðslunum til eldrrættuttan iva at halda fram, og hann fer helst at taka upp aftur stórri dikáseg komandi árinum. Verða ikki broytingar gjørdar, so fer gongdin at hava við sær, at kommunurnar í alt stórri mun mugu fíggja økið við kommunuskatti. Trupulleikin við hesum er, at kommunuskattgrundarlagið er so ymiskt millum kommunurnar, og harafturat kemur, at fíggjarliga veiku kommunurnar hava lutfalsliga nógv fleiri eldri fólk enn sterkaru kommunurnar. Sigast kann, at stóra talið av eldri fólkum júst er orsökkin til, at summar kommunur eru fíggjarliga veikar, tí fólkapersjónistar sum heild rinda lítlan kommunuskatt. Tað hevur við sær, at kommunuskattaprosentið skal hækka væl meira í teimum fíggjarliga sterku kommununum enn í teimum veikaru. At fíggja útreiðsluvøksturin einans við kommunuskattinum, er tí eingin haldgóð loysn at tryggja øllum javnbjóðis tilboð.

Arbeidsbólkurin kom tí við nøkrum uppskotum, sum kunnu vera hóskandi til at styrkja kommunurnar fíggjarliga, soleiðis at tær verða betur førar fyri at reka økið frameftir. Greitt verður frá uppskotunum niðanfyri.

Dagføring av brúkaragjøldum

Gjøldini fyri heimahjál, búpláss og umlætting eru ikki broytt síðan 2014. Sama tíðarskeið er tóka inntøkan hjá fólkapersjónistum vaksin við 3.000 kr. um mánaðin.

Heimildin at broyta gjøldini hjá landsstýrismanninum í almannamálum. Tað vil siga, at kommunurnar hava ábyrgdina av tænastrum á eldraðkinum, meðan landið ásetur gjaldið. Hetta metti arbeidsbólkurin vera óheppið, og mælti tí til at broyta kunngerðina soleiðis, at kommunurnar sjálvar áseta gjøldini fyri búpláss á eldra-sambýli, ellis- og røktarheimi og heimatænastru.

Stigvís avtøka av botnfrádrátti hjá kommunum

Botnfrádrátturin í kommunuskattinum er 30.000 kr. fyri hvønn skattgjaldara, og samlaði kostnaðurin av botnfrádráttinum verður mettur til at vera um 230 mió. kr.

Umframt at lækka botnfrádráttin stigvíst við lóg, metir arbeidsbólkurin eisini, at tað kundi verið ein loysn, at kommunurnar sjálvar kunnu áseta støddina á botnfrádráttinum.

Hendingar í árinum

Fyrisitingarlóg ella innlitslóg?

Í einum byggimáli hevði kommunan skipað fyri einari kravdari grannahoyring. Ein granni hevði latið kommununi hoyringarskriv. Byggimálið var byrjað eftir umsókn frá borgara, og hesin bað nú um innlit í hoyringarskrivið frá grannanum, áðrenn málið hevði verið fyri á nevndar- ella kommunustýrisfundi.

Spurningurin var, hvørjari lóg hesin fyrispurningur skuldi viðgerast eftir, tað vil siga eftir innlitslógini ella fyrisitingarlógini.

Skrivstovan vísti á, at hoyringarskrivið hevði beinleiðis tilknýti til tað málið, sum borgarin hevði sent inn umsókn um. Tað var tí mest viðkomandi at viðgera umbønina sum eina umbøn um skjalainnlit eftir fyrisitingarlógini.

Skrivstovan mælti eisini kommununi til at umhugsast, um ásetingarnar í fyrisitingarlógini um partshoyring áttu at føra til, at kommunan harumframt skuldi senda borgaranum hoyringarskrivið til viðmerkingar.

6. Óljóð frá skipum

Málið um óljóð frá skipum setti sín dóm á arbeiðið hjá Kommunufelagnum í 2021.

Talan er um eitt mál, sum má sigast at vera sprottið úr áheitanum og klagum frá borgarum, ið leingi hava havt ampa av óljóði frá serliga størru havnaløgunum kring landið.

Málið kom av álvara á politiska breddan í 2020, tá ið táverandi landsstýrismaðurin í umhvørvis- og vinnumálum hevði í hyggju at áseta reglur um óljóð í kunngerð.

Kommunurnar viðgjørdu uppskotið gjølla og komu skjótt ásamt um, at tann lestur, sum lagt varð upp til, fór at hava avbjóðingar við sær í praksis. Millum annað var ætlanin at taka stóði í, hvussu óljóðið kendist inni í ein-

støkum húsum. Mett varð, at hetta fór at vera ov trupult at umsita í praksis, og samstundis kundu væntast munandi avbjóðingar at gera neyðugu mátingarnar.

Millum kommunurnar var eisini eitt greitt ynski um at áseta egnar reglur fyri egin øki. Í hesum sambandi gjørdist skjótt greitt, at neyðugt var at arbeiða við einum felags leisti fyri allar kommunur. Samstundis varð greitt, at eitt fakliga grundað fyrireikandi arbeiði mátti gerast, áðrenn felags ásetingarnar kundu orðast endaliga.

Miðskeiðis í 2021 var tí farið undir at gera ljóðmátingar kring landið. Mátingarnar vórðu gjørdar við framkomnari útgerveltaðum serfrøðingi.

Úrslitið av hesum arbeiði var ein *felagskommunal*

reglugerð um óljóð á skipum, sum ásetir felags reglur um lágfrekvent motorljóð og um óneyðugan larm frá skipum, sum liggja við bryggju í kommunalari havn.

Reglugerðin byggir á úrslitini frá tilsamans 273 ljóðmátingum í havnum, í bústaðarøkjum og inni í bústøðum kring landið. Mátingarnar, sum fóru fram á sumri og á heysti 2021, eru síðani viðgjørðar við einari røð av greiningum og hagfrøðiligum útrokningum. Staðfest varð í hesum arbeiði, at tað er rættast at máta ljóðið 25 metrar frá skipssíðuni – og ikki t.d. inni í einstøkum húsum, sum uppskotið til kunngerð legði upp til.

Eftir samskipti millum kommunal umboð og landsins umhvørvismyndugleika vórðu felags markvirði ásett fyri lágfrekventum motorljóði. Markvirðini vórðu sett í verk frá 1. januar 2022 og eru stígvíst lækkandi komandi trý árin.

Felags skráseting er fyri brot á reglugerðina, og í evsta føri kunnu skip fáa boð um, at tey ikki sleppa í nakra føroyska havn. Reglugerðin verður umsitin í felag millum

havnirnar og havnarmyndugleikarnar, sum tí skulu halda seg til mátingar o.a. hvør hjá øðrum. Tað merkir millum annað, at verður eitt skip víst úr einari havn vegna ov høgt motorljóð, so sleppur skipið ikki inn í aðra havn, uttan so at grundleggjandi fortreytir eru broyttar.

Fyri Kommunufelagið hevur okkara havnarnetverk staðið fyri arbeiðinum við reglugerðini. Í netverkinum eru umboð fyri allar stóru (ídnaðar)havnirnar í Føroyum og skrivstovuna hjá Kommunufelagnum. Í sambandi við arbeiðið at áseta markvirði, var harumframt semja í havnarnetverkinum um at áseta ein felags leisti fyri at basa óneyðugum larmi frá skipum og skipavirksemi í kommunalum havnum. Reglugerðin hevur tí eisini ásetingar um hetta.

Fyrsta eftirmetingin av reglugerðini verður í seinasta lagi 31. januar 2023, og hon verður skipað saman við Umhvørvis- og vinnumálaráðnum, sum er avvarðandi landsmyndugleikin á økinum.

7. Fólkaskúlaøkið

Landsstýrið hevur tikið stig til eina eftirmeting av fólka-skúlalógini. Sambært samgonguskjalinum verður mælt til, at tillagingar og dygdargóðar broytingar verða gjørdar í fólkaskúlalógini í sambandi við floksstødd, serøki og starvsfólka viðurskipti, og at stig verða tikin til at styrkja kreativu og handaligu lærugreinirnar, talgildu førleikarnar og málmenningin, mál- og mentanarundirvísingina hjá næmingum við fremmandum uppruna og at stuðla skrivi- og lesiveikum næmingum, soleiðis at teir kunnu nema sær útbúgving á jøvnum støði við aðrar.

Í november 2021 varð ein arbeiðsbólkur tilnevndur at gera tilmæli um dagføringar og møguligar broytingar í fólkaskúlalógini. Kommunufelagið hevur eitt umboð í hesum bólki, eins og vit hava sett ein fylgibólk við umboðum úr kommunalimum umsitingum.

Arbeiðið í 2021 varð eitt sindur darvað av koronastøðuni, og enn er ikki løgd ein greið ætlan fyri, hvussu arbeiðið verður lagt til rættis. Allir viðkomandi partar hava tó havt høvi at føra síni sjónarmið fram, og ein landspolitiskur fylgibólkur er seinni knýttur upp í arbeiðið.

Skúlanet

Á vári 2021 samtykti løgtingið einmælt at heimila landsstýrismanninum at fremja KT-heildarætlanina fyri undirvísingarverkið. Samstundis vórðu játtaðar 40 mió. kr. til heildarætlanina.

Arbeiðið við KT-heildarætlanini fyri skúlaverkið er av álvara byrjað.

Orðaða strategiin fevnir um trygd og verju av persóns-upplýsingum, trygt KT-undirstøðukervi, rakstur og support, og menning av einari lestrarfyrisingarskipan (LFS), ið er felags fyri Fróðskaparsetur Føroya, miðnáms-skúlaøkið, yrkisútbúgvingarøkið, maritima útbúgvingar-økið og fólkaskúlan.

Høvuðsveitingarnar verða:

1. Skúlanet, sum er ein felags rakstrar- og supportskipan
2. Ein felags lestrarfyrisingarskipan, sum skal veita “talgilda skúlaumsiting, felags lærupallar og tíðarhóskandi talgilt samskipti millum skúla, næming og heim”

Sum partur av Skúlaneti fær kommunan atgongd til landsins rammusáttmála um keyp av telduútgørd. Kommunurnar fáa sama prís, og landið tekur sær harumframt av regluligum almennum útboði. Sáttmálin kann brúkast til annað enn skúlaútgørd, tað vil siga eisini útgørd til kommunuskrivstovu o.a.

Kommunufelagið hevur fylgt arbeiðinum við atliti til at tryggja valmøguleikar hjá einstøku skúlanum/kommununum, og við atliti til kostnaðin (m.a. differenteriaðar prísir og fyribyrging av monopolstöðu fyri valdu privatu veitararnar av t.d. journalskipan). Hetta arbeiðið heldur áfram.

Hendingar í árinum

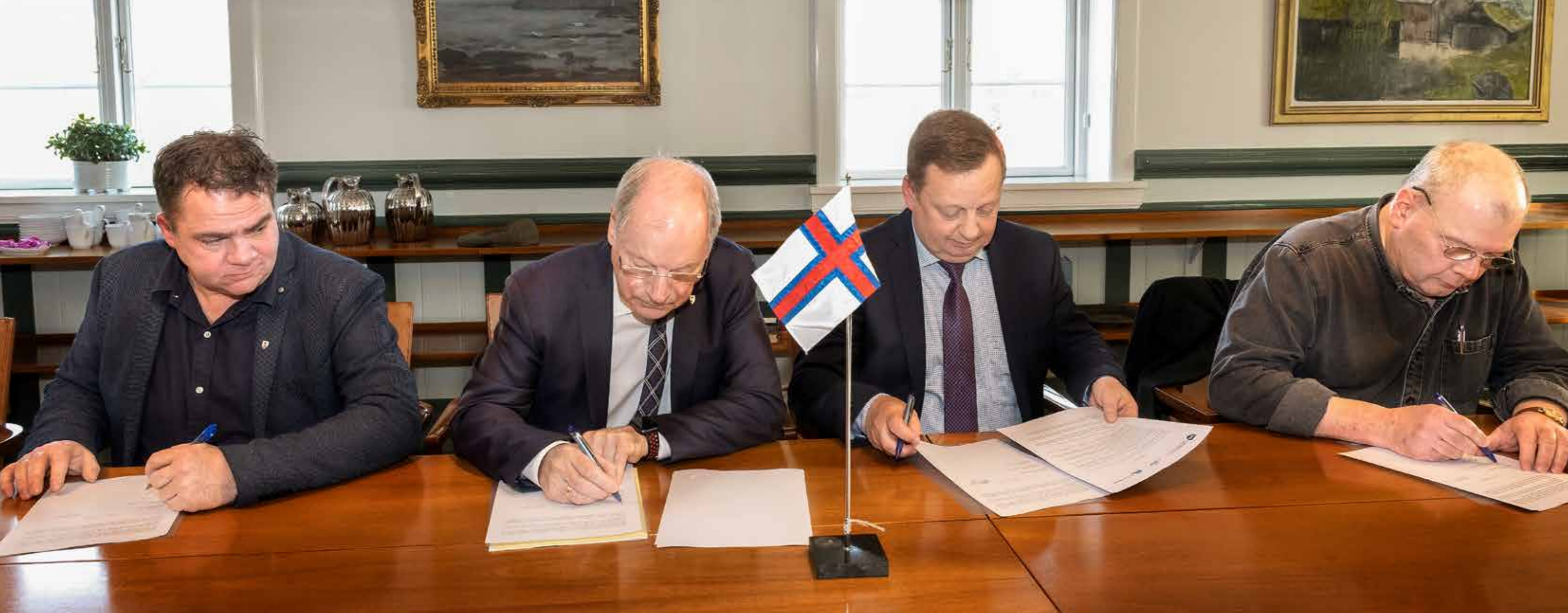
Dátuvernd – rætturin til striking

Skrivstovan upplýsti eftir fyrispurningi frá kommunu, at Kommunufelagið ikki hevði orðað nakran felags strikingarpolitikk fyri allar kommunur.

Rætturin til striking er ásettur í dátuverndarlógini. Skrivstovan vísti á, at hesin rættur kann og skal avmarkast heilt munandi, tá ið talan er um ta viðgerð, sum fer fram hjá almennum myndugleikum sum liður í teirra uppgávum.

Harumframt eru kommunurnar fevndar av skjalasavnslóggávu, sum áleggur kommunum at varðveita savnindi. Hetta avmarkar bæði móguleikarnar at rætta og strika í upplýsingum, sum verða móttiknar.

8. Semjuskjal um bygnaðin á elorkuøkinum undirskrivað

Tann 23. mars skrivaði samráðingarnevndin umboðandi eigararnar av SEV og landsstýrismaðurin í orkumálum, Magnus Rasmussen, undir semju um bygnaðin á elorkuøkinum frameftir.

Samráðingarnevndin var mannað við formanninum og næstformanninum í Kommunufelagnum, Heðini Mortensen og Tórbjørn Jacobsen, og av nevndarformanninum í SEV, Kára Johansen. Samráðingarnevndin var einmælt vald á eykaaðalfundi hjá SEV hin 26. november 2021.

Tilgongdin fram til semjuna hevur verið sera drúgv. Landspolitiski áhugin fyri interkommunala felagsskapinum SEV hevur verið stórur seinastu árin. Sjónarmiðini hava flutt seg frá ognartøku til sundurliming og í stóran mun privatisering.

Semjan varð umrødd á borgarstjórafundi hjá felagnum 4. mars, og tá varð staðfest, at breið undirtøka var fyri semjuni millum eigararnar av SEV. Á eykaaðalfundi hjá

SEV hin 16. mars í ár tóku 64 atkvøður undir við semjuni, trýggjar vóru ímóti, meðan ein var blonk.

Við semjuni vónar felagið, at neyðugu karmarnar um framtíðar útbygging av elorkuøkinum í Føroyum eru staðfestir.

SEMJAN SNÝR SEG Í STUTTUM UM TRÝGGJAR TÆTTIR:

- Høvuðsbulurin er, at SEV frameftir skal eiga, reka og hava kervisábyrgdina fyri føroysku elskipanini. Kervisábyrgdin fatar um elnetið, rakstur av skipanarberandi eindum og systemábyrgd. Skipanarberandi eindir eru t.d. størri diesel- og vatnorkuverkini, sum hava megina til at tryggja støðugan mátt, umframt ætlaða pumpuskipanin í Vestmanna.

- Viðvíkjandi varandi orkuframleiðslu (vindur, sjóvarfall o.s.fr.) varðveitir SEV rættin til at bjóða á jøvnum fœti

við aðrar fyrítøkur á marknaðinum. Einasta treytin er, at SEV leggur hendan partin av varandi framleiðsluni í eitt dótturfelag við egnari skipan og manning. Staðfest verður í semjuni, at orkumyndugleikin og SEV semjast um útboð av verkum við varandi orku, soleiðis at útboð og útbygging av elskipanini í framtíðini ganga hond í hond.

- Ongin endalig niðurstøða er um sölupartin, men partarnir eru kortini samdir um at seta ein bólk við tveimum umboðum fyri hvønn partin at kanna, hvussu ein marknaður í sölulíðnum kann skipast á einfaldan og ódýran hátt. Hendan kanningin skal vera liðug í 2023. Um arbeiðsbólkurin ikki tá kann semjast um eina niðurstøðu, kunnu samráðingartarnir tilnevna ein fakligan semingsmann ella seta eina nevnd við fakligum førleikum til at flyta málið fram á leið.

Við semjuni eru fortreytir settar fyri, at orkumyndugleikin og lutafelagið SEV frameftir kunna samstarva væl og álitisfult um at fremja grøna orkuskiptið.

Nú er eisini klárt hjá sokallaða eftirmetingarbólkinum at halda áfram við sínum arbeiði. Á eykaaðalfundi hjá SEV 19. februar 2021 varð samtykt, at bygnaðurin í orkufelagsskapinum SEV skuldi eftirmetast. At standa fyri hesum valdi eykaaðalfundin fimm borgarstjórar og nevndarformaðurin fyri SEV. Arbeiðið hjá bólkinum hevur at kalla ligið stilt, tí mann metti, at ein yvirskipað semja um elorkubygnaðin átti at koma í fyrstu rekkju og somuleiðis var ein fyrítreyt fyri, at innhýsis eftirmetingin av SEV yvirhøvur kundi gerast.

9. Annað virksemi í Kommunuhúsinum

Undir Kommunufelagnum er eisini annað virksemi, sum stutt skal greiðast frá niðanfyri.

Kommunala Arbeiðsgevarafelagið (KAF)

Kommunala Arbeiðsgevarafelagið er arbeiðsgevarafelagið hjá kommununum, sum umboðar kommunalu- og interkommunalu arbeiðsgevararnar SEV og IRF á arbeiðsmarknaðinum.

Kjarnuuppgávan hjá Kommunala Arbeiðsgevarafelagnum er at samráðast við fakfeløg um sáttmálar um løn- og setanarviðurskifti fyri starvsfólk, ið starvast á kommunala sáttmálaøkinum. Harumframt hevur felagið til uppgávu at vegleiða arbeiðsgevarunum um lønar- og setanarmál, flokkingarmál, sáttmálaspurningar og onnur arbeiðsmarknaðarmál. Fyri at røkka okkara arbeiðsgevarum, starvsfólkunum í kommunalu umsitingum o.o., raðfestir felagið kunning og ymisk upplýsandi tiltøk, evnis dagar, sáttmáladagar og líknandi.

Samráðingarheimildin hjá kommununum

Heimildina at samráðast hevur felagið frá eigarunum, Kommunufelagnum, SEV og IRF. Hinvegin hevur Fíggjarmálaráðið við ásetingini í § 5, stk. 5 í kommunustýrslógini eina góðkennandi heimild í mun til sáttmálar og lønir, ið Kommunala Arbeiðsgevarafelagið ger. Sambært eini bókstavligari fatan av lógini skulu allir sáttmálar, avtalur og lønir, ið kommunurnar gera, góðkennast av Fíggjarmálaráðnum. Kommunala Arbeiðsgevarafelagið meinar hinvegin, at lógarásetingin skal skiljast meira út frá sínum endamáli.

Eitt av endamállum við nýggju kommunustýrslógini er, at kommunurnar skulu stýra egnum viðurskiftum í so stóran mun sum til ber, soleiðis skal eisini ásetingin í § 5, stk. 5 skiljast. Grein 5, stk. 5 er ikki ætlað til og gevur heldur ikki Fíggjarmálaráðnum heimild at forða fyri, at kommunalar lønir eru hægri ella lægri enn lønir hjá landinum. Ásetingin er ætlað til, at tað sum heild skal ansast eftir, at tað er javnvág millum lønir hjá landi og kommunum, at vit halda eitt javnt lønarlag.

Sáttmálasamráðingar

Fleiri av sáttmálasamráðingunum fyri tíðarskeiðið 2019 – 2021 endaðu í 2020. Samráðingar fyri hetta tíðarskeiðið,

sum hildu fram í 2021 vóru við Føroya Pedagogfelag, Føroya Handverkarafelag/Landsfelag Handverkaranna og Havnar Arbeiðarafelag.

Sáttmálarnir við Starvsfelagið og Heilsuhjálparafelagið gingu út 1. oktober 2021.

Kommunala Arbeiðsgevarafelagið hevur afturat nevndu samráðingum samskipt við feløg, sum vit hava serstaka avtalu við, millum annað Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar og Fysio- og Ergoterapeutfelagið um viðurskipti, sum hava serligan týdning fyri kommunala sáttmálaøkið.

Samráðingarnar við handverkarafeløgini gjørdust drúgvar, og endaðu við semingsuppskoti 11. mai 2021. Stóra avbjóðingin í samráðingunum við handverkarafeløgini var aftur hesa ferð at arbeiða við at javnstilla lønirnar hjá handverkarum, settir í starv eftir sáttmála okkara við ávikavist Starvsfelagið og handverkarafeløgini.

Eisini samráðingarnar við Pedagogfelagið drógu út, serliga var tað spurningurin um løn, men eisini hetta við skipanini av arbeiðinum á dagstovnunum, sum skilti partarnar. Tað var so mikið langt millum partarnar, at semja var um at boðsenda Semingsstovninum tann 10 mai 2021.

Semingsstovnurin legði fyrsta semingsuppskotið fram hósdeginn 20. mai 2021; partarnir vrakaðu semingsuppskotið. Síðani boðaði Pedagogfelagið tríggar ferðir frá 24 tíma verkfalli fyri limir felagsins, ið arbeiðu á trimum ymiskum økjum, fyri síðani at boða frá verkfalli fyri allar limir felagsins 14. juni 2021. Eftir at hava gjørt Pedagogfelagið vart við, at aftan á ein arbeiðssteðg halda setanarviðurskiptini uppát, og at tað ikki ber til, at Pedagogfelagið einsamalt ger av, at hesi starvsfólk byrja aftur í starvi ein ávísan dag, lýstu Kommunala Arbeiðsgevarafelagið og Fíggjarmálaráðið við verkfalli. Á kommunala sáttmálaøkinum rakti verkfallið forskúlarnar kring landið, hetta frá 8. juni 2021.

Semingsstovnurin kallaði partarnar aftur til samráðingar leygardagin 19. juni, har semja millum partarnar loksins varð funnin, og verkfallið og verkfallið endaðu.

Kommunala Arbeiðsgevarafelagið skrivaði í 2019 undir serstakan sáttmála við Havnar Arbeiðarafelag um starvsfólk, sum arbeiða á Brennistøðini í Tórshavnar kommunu. Sáttmálin fyri starvsfólkini á Brennistøðini byggir á høvuðssáttmálan millum Havnar Arbeiðarafelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag. Hetta merkir millum annað, at lønin og yvirskipaðu sáttmálaviðurskiptini hjá hesum starvsfólkum eru eftir høvuðssáttmálanum.

Serstaki sáttmálin er grundaður á serligu arbeiðsumstøðurnar hjá starvsfólkunum á Brennistøðini. Ser-

ásetingar eru gjørdar um lønina og arbeiðstíðina hjá starvsfólkunum, sum arbeiða á Brennistøðini í evju-súgvingini. Havnar Arbeiðarafelag hevur sagt avtaluna upp – og samráðingar hava verið um at endurnýggja avtaluna í 2021 uttan úrslit. Samráðingarnar við Havnar Arbeiðarafelag verða tiknar upp aftur í sambandi við, at sáttmálin við Føroya Arbeiðsgevarafelag gongur út 1. mai 2022. Kommunala Arbeiðsgevarafelagið og Fíggjarmálaráðið hava í august mánaði í 2021 gjørt endaliga semju um felags samráðingar í rammuaftalu; ein avtala, sum skal tryggja, at partarnir halda seg til gjørdar avtalur, og at samstarvið verður skipað eftir einum leisti, sum byggir á eitt yvirskipað samstarv millum annað við regluligum fundum millum nevndina í Kommunala Arbeiðsgevarafelagnum og Fíggjarmálaráðið um sáttmálasamráðingar, arbeiðsmarknaðarviðurskipti og onnur mál av felags áhuga.

Í tráð við nevndu rammuaftalu fyrireikaðu Kommunala Arbeiðsgevarafelagið og Fíggjarmálaráðið seg saman undan samráðingunum við Starvsfelagið, ætlanir vóru lagðar um lønarkarm og um samstarvið í síni heild.

Korona

Í sambandi við koronafarsóttina hevur tørvur verið á vegleiðingum viðvíkjandi starvsfólkaviðurskiptum. Vegleiðingarnar hava verið í tráð við almennu tilmælini, sum ofta hava verið broytt seinasta árið, og tískil hava fleiri tillagaðar vegleiðingar verið sendar út til kommunur, SEV og IRF. Hóast vegleiðingar hava verið gjørdar javnan, hevur verið ógjøriligt at leggja upp fyri øllum teimum mongu tvístøðunum, ið hava tikið seg upp undir koronafarsóttini.

Eftir at serligu ásetingarnar í dagpengalógini vórðu settar úr gildi 15. februar 2022, sum merkti, at starvsfólk aftur verða fevnd av vanligu reglunum um dagpening og løn undir sjúku, varð avgjørt 8. februar 2022, at koronavegleiðingarnar hjá Kommunala Arbeiðsgevarafelagnum verða broyttar samsvarandi. Tað vil siga, at 15. februar 2022 var farið aftur til vanligu ásetingarnar í sáttmála um løn undir sjúku og løn í sambandi við fráveru, tá børn eru sjúk.

Tilmælini um sóttarhald vórðu somuleiðis broytt tann 15. februar 2022 til, at tað bert er tann smittaði/smittaða, ið skal í sóttarhald. Landsstýrið ætlar sostatt, at froyingar fara aftur til ein vanligan gerandisdag, og tískil verða koronavegleiðingarnar, sum Kommunala Arbeiðsgevarafelagið hevur sent út, settar úr gildi.

Átøk og verkætlanir

Semja varð í 2020 gjørd millum Kommunala Arbeiðsgevarafelagið og Føroya Pedagogfelag um at lýsa verandi skipanir, ið koma undir § 10 í sáttmálanum. § 10 er tíð til annað arbeiði, sum eisini verður nevnt fyrireiking og eftirmeting av pedagogiska arbeiðinum á dagstovnaøkinum. Uttanveltaðir ráðgevar eru settir at gera kanningin, og hon er farin av bakkastokki í november 2021. Tó er kanningin seinkað, tí dagstovnarir hava verið so hart raktir av koronu. Kanningin verður handað fylgibólkinum, sum ger tilmæli um, hvussu arbeiðið kann skipast fram-yvir. Í fylgibólkinum eru tvey umboð fyri hvønn part. Tilmælini verða lögð fram á einum felags evnisdegi.

Í mai mánaði í 2021 skipaði Kommunala Arbeiðsgevarafelagið fyri evnisdegi um lógina um skyldu arbeiðsgevarans at fráboða løntakarunum treytirnar fyri setanarviðurskiptunum.

Endamálið við degnum var at gera arbeiðsgevarar varugar við ásetingarnar í lógini og at minna á týðningin av, at starvsfólk fáa eitt setanarbræv, sum ásett í lógini og í sáttmálum okkara á kommunala arbeiðsmarknaðinum.

Eisini varð skipað fyri skeiði um nýggju dátuverndarlógina, sum setur krøv um millum annað, hvussu kommunurnar sum arbeiðsgevarar og myndugleikar skulu handfara persónsupplýsingar. Talan er um nýggja lóggávu, sum leggur upp til nýggjar mátar at handfara persónsupplýsingar, serliga viðkvæmar persónsupplýsingar. Av tí at talan er um nýggja lóggávu, so mettu vit tað hava týðning at bjóða kommunalum starvsfólkum frálæru í teimum grundleggjandi hugtøkunum í dátuverndarlógini, umframt at geva luttakarunum vegleiðing og praktisk amboð til at fyrirreika kommununa til nýggju lógar-króvini.

Kommunufelagið hevur gjørt landsstýrið vart við starvsfólkatarvin á eldra- og dagstovnaøkinum – og hevur sett fram ynski um ein tvørgeiraligan arbeiðsbólk at gera eina ætlan fyri, hvussu bótast kann um trupulleikarnar. Kommunala Arbeiðsgevarafelagið hevur eisini luttikið í arbeiðinum og hevur millum annað víst á, at tørvur er á at endurskoða heilsuhjálparaútbúgvingina til nútíðar tøvni á eldraøkinum umframt at skipað verður fyri, at ein flokkur til heilsuhjálparar/røktarar verður boðin út norðanfjørðs. Harumframt mælir Kommunala Arbeiðsgevarafelagið til, at ein flokkur verður boðin út til tilflytarar bæði innan námsfrøðihjálparaútbúgvingina og heilsuútbúgvingarnar. Eisini verður mælt til, at skipað verður fyri at førleikamenna hjálparfólk á dagstovnaøkinum, meðan tey eru til arbeiðis, til dømis við at bjóða

undirvísing tveir seinnapartar um vikuna við lön. Mett verður, at nóg nógvir tilflytarar longu starvast á dagstovnaðkinum til ein flokk til førleikamening.

Fyri framman ætlar Kommunala Arbeidsgevarafelagið og Heilsuhjálparafelagið at gera eina kanning av setanarviðurskiftinum hjá heima-/heilsuhjálparum. Seinni skal skipast fyri felags evnisdegi, har ljós skal varpast á setanarviðurskiftini og yrkisfærið á økinum. Harumframt vórðu semjur avtalaðar í sáttmálanum við Starvsfelagið um felags átøk innan førleikamening og at endurskoða vaktarskipanina á Sløkkiliðsstøðini.

Barnaverndarstova Føroya (BVS)

Øll kunnu í eitt tíðarskeið koma í eina trupla lívsstøðu, har teimum tørvar hjálp ella stuðul til umsorgan fyri teirra børnum. Í slíkum førum hefur barnaverndin ábyrgd av at hjálpa familjunum, soleiðis at børn og ung hava tryggjar uppvakstrarumstøður. Barnaverndarstovan virkar fyri at styrkja og samskipa barnaverndarøkið í Føroyum. Hetta við at veita faklig tilmæli og ráðgeving til barnaverndartænasturnar kring landið, sum hava ábyrgd av at tryggja hjálp ella stuðul til hvørt einstakt barn. Harumframt umsitur Barnaverndarstovan Fosturforeldraskipanina og Barnahúsið. Talið á barnaverndarmálum var 913 við ársenda 2021, sum er á sama stigi sum undanfarnu árin.

Farna árið hefur dygg orka verið lögð í at einsháttu málsviðgerðina á barnaverndarøkinum, sum hefur merkt, at vit hava savnað leiðararnar fyri barnaverndartænasturnar fyri saman at seta út í kortið, hvussu hetta verður gjørt á skilabestan hátt. Eisini hava vit havt fleiri skeið innan málsviðgerð og fyrisitingarrætt. Dentur hefur verið lagdur á at styrkja lögfrøðiliga førleikan hjá

barnaverndartænastunum. Við góðum vilja frá øllum síðum hefur hetta hepnast væl at fremja við fyriliti fyri koronu umvegis telefon, teldu og fundum og skeiðum kring landið við so fáum luttakarum, sum mælt hefur verið til.

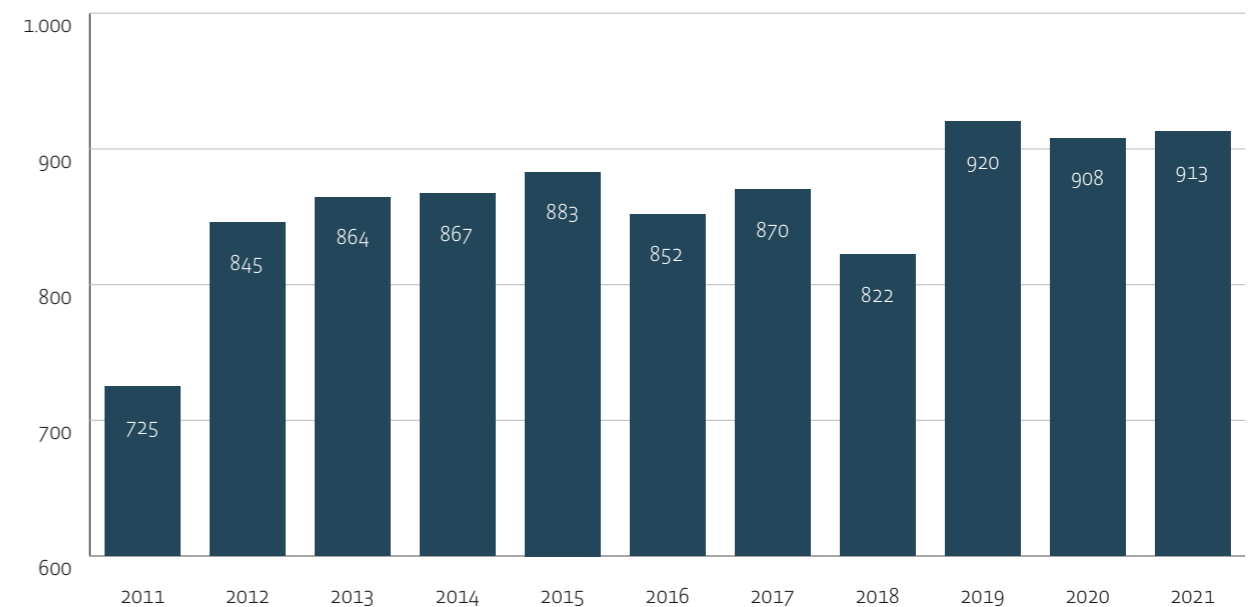
Tað skerst ikki burtur, at korona eisini hefur merkt 2021, tó ikki í sama skakandi mun sum í 2020. Fyri fosturforeldrini merkti hetta, vit eisini í fjør skipaðu fyri heldur færri skeiðum enn vanliga. Tó hava verið fleiri skeið, ið øll vóru væl umtókt og vitjað. Jólaborðhaldið er altíð serliga kærkomið høvi hjá fosturforeldrum at hitta hvønn annan og okkum í Barnaverndarstovuni. Eitt sindur spell var tí at avlýsa hetta annað árið á rað.

Einavtýðandi uppgávanum hjá Fosturforeldraskipanini er at røkja skrána við fosturforeldrum, tað vil siga millum annað at bera so í bandi, at skikkað fosturforeldur eru tøk, tá tørnur er á tí. Tá barn verður sett heiman, verður altíð fyrst roynt at finna fosturforeldur, sum antin er næstringar ella úr netverkinum hjá barninum, tí gransking vísir, at hetta ofta er tað besta fyri barnið. Í 2021 komu 10 nýggjar fosturfamiljur í skrána. Av hesum vóru eingir næstringar, men fyra vóru úr netverkinum hjá barninum.

Innan barnaverndararbeiðið koma javnan mál fram, har talan er um harðskap ella kynsligan ágang móti børnum og ungfólki. Tá mugu barnavernd, lögregla og sjúkrahúsverk samstarva og í felag finna gongdar leiðir. Barnahúsið er karmur um slík mál, og tvørfakliga samstarvið hefur nú virkað í átta ár. Talið á endaðum barnahúsmálum í 2021 var 29. Hetta er á leið sama stigi sum undanfarin ár – miðaltalið er 27. Kynsbýtið í barnahúsmálum fyri undanfarna ár var ein yvirvág av gentum – 22 mál við gentum og 7 við dreingjum. Spjaldingin í aldri á børnum, hvørs mál vóru kannað í Barnahúsinum var lutfalsliga jøvn, tó var einki barn undir 4 ár. Kynsbýtið á teimum, sum vóru undir illgruna fyri at hava fram ágang móti børnum var 27 menn og 6 kvinnur. Talva 1

Talva 1

Tal av barnaverndarmálum frá 2011–2021

SSP samstarvið

Fyri stuttari tíð síðani fekk lögmaður handað eina heildarætlan um at fyrbyrgja og tálma rúsevnismissnýtslu í Føroyum

Í heildarætlanini stendur millum annað:

Tað stóð arbeiðsbólkinum skjótt greitt, at besti og munadyggasti hátturin at fyrbyrgja og tálma rúsevnismissnýtslu var at leggja dent á fyrbyrging í breiðari merking.

Arbeiðsbólkurin hevur tí fleiri tilmæli um at førleikamenna fakfólk, amboð og háttaløg at varnast tekin um mistrivnað, eins og tilmæli at stuðla og styrkja møguleikan hjá børnum og ungum at luttaka í sunnum felagskapum.

Hetta er tað, sum SSP ráðgevingin í fleiri ár hevur arbeitt fyri. Tað hevur stóran týdning at teir starvsbólkar, ið mæta børnum og ungum hvønn dag, hava góðar førleikar og ein góðan amboðskassa at arbeiða við. Kommunurnar hava ikki allan ræðisrættin á barna- og ungdomsøkinum, men hava fullan ræðisrætt á dagstovnaøkinum og kunna seta inn har.

Tann góði boðskapurin er, at tað ber til at seta skipanir í verk, ið sum frá líður, eiga at gera mun. SSP hevur ítøkilig fyrbyrgjandi amboð til at taka, ið kunnu brúkast bæði á dagstovnum og skúlunum, har foreldrin eru tann týðningarmesti samstarvsfelagin. Eitt av teimum er “TÍTT”, sum er eitt amboð at fáa eyga á børn og ung í viðkvæmari støðu og sum bindur saman fakliga arbeiðið tvørtur um geirar.

“Hvussu tryggja vit okkum, at børn og ung koma væl undan í Føroyum?” Hetta gerst bara, um fyrbyrgjandi arbeiðið fær dygga undirtøku frá starvsfólkum á økinum, og at politikarar síggja dygdina í at fremja felags atgerðir og skipaðar mannagongdir.

Sum dømi kann nevast tann góða tilgongdin í Sjóvar kommunu. Við kommununi og borgarstjóranum á odda hevur tað borið til at savna bæði dagstovnin og skúlan undir felagsheitinum “Hvussu tryggja vit okkum, at børn og ung í Sjóvar kommunu koma væl undan?” Við einum skipaðum leisti hevur tað eydnast at skipa eina tilgongd, har partarnir taka ábyrgd og gera sítt til, at “verkætlanin” mennist og gongur rætta veg. So hví ikki koyra á við hesum leisti í øðrum kommunum?

Listaleyapurin

Í 2021 varð nýggja samstarvsavtalan um Listaleyapurin undirskrivað. Listaleyapurin, sum hevur virkað í 14 ár, er ein mentanarlig verkætlan, sum Kommunufelagið, Uttanríkis- og mentamálaráðið og Norðurlandahúsið figgja og fyriskipa í samstarvi við LISA (Listafólkasamband Føroya)

til tess at geva fólkaskúlanæmingum høvi at uppliva yrkislist innan skúlagátt.

Listaleyapurin ber list út í skúlar í Føroyum fyri at kveikja forvitnið hjá næmingunum og teirra vitan og fatan fyri listarligum arbeiði. Samstarvspartarnir bjóða við hesi samstarvsavtalu skúlum fjølbroytt listar- og mentanarlig átøk, og virka soleiðis fyri at menna arbeiðið, sum verður gjørt fyri at stimbra áhugan og menna førleikan hjá børnum og ungum innan listarligt virkseimi.

Listaleyapurin er hvørt ár fylltur við hópin av spennandi framførslum, dagsverkstovum og longri verkstovum, sum skúlarin kunnu velja ímillum. Skúlarin hava hvørt ár 12-18 listarlig tilboð at velja ímillum.

Ein vaksandi áhugi frá skúlum at fáa list inn um skúlagátt hevur við sær, at Listaleyapurin í skúlaárinum 2021-22 vitjaði 34 skúlar í Føroyum. Fyri at røkka so nógvum næmingum, sum til ber, vóru tær 78 listaleyapavitjanirnar byttar eftir ynski og næmingatali.

Dentur verður lagdur á at røkka ymsum aldursbólum og at spjaða listaleyapavitjanirnar um alt landið. Øll tilboð í Listaleyapinum eru ókeypis hjá skúlum í teimum kommunum, sum luttaka í Listaleyapinum.

Talgild heilsukipan (THS) til eldraðkini

THS fevnir um sjúklingajournalskipan fyri allar borgarar í Føroyum. Eldraðkini varða av nøkrum av teimum mest kompleksu og veikastu sjúklingunum. Fleiri av borgarunum, sum eldraðkini varða av, fáa ikki sjálv greitt frá síni sjúkrasøgu ella endurgivið frá eini læknavitjan.

Heimasjúkrarøktin møtir nýggjum sjúklingum hvønn dag, og hesi kunnu vera í øllum aldri.

Við THS fáa avvarðandi partar innan heilsuøkið eina felags skrásetingarskipan við felags minni, og hetta er ein góður stuðul til at kunna veita borgarunum góða og tryggja tæna. Samstundis fáa starvsfólkini smidligari arbeiðsumstøður.

Vegna dagføringar av THS hjá Sjúkrahúsverkinum hevur ikki verið møguligt at arbeiða við ætlaðum verkstovum, og tískil er hesin partur av verkætlanini seinkaður. Í staðin hevur verið arbeitt við lesirættindum, og umleið 500 starvsfólk hava nú lesirættindi til útvaldar partar av skipanini.

Skipan viðvíkjandi brúkarasiting og trygd varð verksett í heyst í samstarvi við KT-trygdarleiðara hjá Sjúkrahúsverkinum.

17. desember 2021 skrivaðu Sjúkrahúsverkið og eldraðkini undir sáttmála um verkætlanina og framhaldandi rakstur.

Gjald fyri verkætlanina fylgir avgreiddum uppgávum, tískil eru nakrar útreiðslur fluttar fram til 2022. Málið fyri 2022 er at fáa “pilotheimini” í rakstur. Heilsu- og Umsorganartænastan Tórshavn, Norðoya Bú- og Heima-tænasta og Røðin umboða øll eldraðkini í stýrisbólkinum fyri verkætlanina. Hesi trý øki veita eisini starvsfólk til verkætlanina til samskipan, kravfesting, uppseting og test. “Pilotheimini” verða tey fyrstu, sum skjalfesta í skipanini og gera tillagingar saman við Sjúkrahúsverkinum.

Ymisk onnur felags tiltøk

Kommunufelagið hevur seinasta árið havt tveir borgarstjórafundir, ein temafund fyri kommunustýrslimir umframt at skipað hevur verið fyri tveimum ráðstevnum.

Fyrra ráðstevnan var í september undir heitinum “Børn á breiddan – Barnalív skapa vit í felag”.

Kommunufelagið hevur sett sær fyri at skipa fyri ráðstevnu á smábarnaøkinum annaðhvørt ár. Hetta sum liður í yvirskipaðari menning av økinum. Fyriðráðarhald-

ararnir vóru úr Noregi, Danmark og Onglandi.

Ráðstevnan var framhald av ráðstevnuni “Við at gera nakað nú vinna vit í longdin – fyrbyrgjandi leikluturin hjá kommununum”, ið var hildin í september 2018.

Kommunufelagið skipaði eisini fyri ráðstevnu um frítíðarlívið í Føroyum. Grundarlagið undir ráðstevnuni var umfatandi vísindalig kanning av frítíðarlívinum í Føroyum. Kanningin var gjord av Idrættens Analyseinstitut. Endamálið við kanningini var at fáa til vega vitan um frítíðarlívið og at vísa á møguleikar fyri menning.

Tað er fyrstu ferð, at ein so stór kanning verður gjord av frítíðarlívinum í Føroyum, og tey sum standa fyri kanningini og ráðstevnuni vóru umframt Kommunufelagið og fleiri einstakar kommunur eisini Uttanríkis- og mentamálaráðið, Ítróttasamband Føroya (ÍSF), Føroya Ungdómsráð (FUR), Fólkaheilsuráðið, Fróðskaparsetur Føroya umframt Lokale og Anlægsfonden í Danmark.

Felagið skipaði eisini fyri einum temadegi 1. oktober. Á skrá vóru veðurlagsbroytingar, grøna orkuskiptið og integratióin.

Hendingar í árinum

Kommunustýrslimir kann ikki mæta umvegis Teams

Kommunustýrslimir hevur møtiskyldu á kommunustýrisfundi, uttan so at viðkomandi hevur lógligt forfall. Ein kommuna spurdi seg vegna kommunustýrslimir fyri, um til bar at mæta á lýstum kommunustýrisfundi umvegis Teams ella annan talgildan miðil.

Greitt var, at hesir kommunustýrslimirnir annars høvdu lógligt forfall frá fundinum. Men limirnir vildu mæta á fundi fyri at avgreiða tey mál, sum vóru sett á skrá. Teir kundu bara ikki mæta fysiskt.

Skrivstovan greiddi frá, at reglurnar um almenni í kommunustýrslógini mugu tulkast soleiðis, at limirnir skulu mæta fysiskt á kommunustýrisfundum. Kann ein limur ikki tað, tá skal farast fram eftir reglunum um innkalling av tiltakslimi.

Kommunan kann – sum ískoyti til almenna, fysiska fundin – altíð skapa møguleika hjá borgarum at fylgja við á fundinum umvegis talgildar loysnir. Men kommunustýrslimir kunnu ikki mæta á fundi á hendan hátt.

Ein heilt serlig undantaksstøða var, tá ið ógvuliga strong koronatilmæli vóru í gildi á vári 2021. Tá metti Umhvørvis- og Vinnumálaráðið, ið hevur kommunumál um hendi, at kommunustýrslimir kundu luttaka umvegis telefon ella video.

10. At enda

Týðandi vælferðartænastur eru lagdar kommununum at fyrisita. Tað setir stór fíggiarlig og starvsfólkalig krøv til kommunurnar, ikki minst havandi í huga týðiligu demografisku broytingarnar, sum liggja fyri framman. Hetta setur mikil krøv til okkum kommunustýrslimir um at stýra væl og við skili.

Kommunurnar eru fjølbroyttar og hava sera ymiskar fyrirtreytir og í einum felagsskapi sum okkara, her kommunur skulu virka saman, finnast sjálvsagt eisini ósemjur. Hetta ber boð um eitt virkið fólkaræði. Men í einum fólkaræði byggir alt grundarlag á semjur, eingin fær allan sín vilja ígjøgnum. Men saman standa vit sterkari, og hava vit í Kommunufelagnum eina felags støðu og eina felags fatan, so er lítil ivi um, at okkara sjónarmið eisini vinna frama bæði í almenninginum og í mun til landspolitisku skipanina. Hetta hava vit farna árið prógvað við teimum semjum, sum eru gjørdar, eitt nú á elorkuøkinum og viðvíkjandi óljóði frá skipum.

Størsta avbjóðingin er inneftir: At skapa ein felagsskap, sum allar kommunur kenna seg aftur í og kenna seg at hoyra til. Tað er av størsta týðningi, at vit støðugt seta orð

á ymisleikarnar, at vit tora at viðurkenna og umrøða teir – og at vit gera tað innanhýsis. Tí bert tá ber til at skapa tann felags grundvøllin, sum skal flyta okkum saman fram á leið.

Allur heimurin stendur fyri stórum avbjóðingum. Tað verða uttan iva nógvir brotasjógvar komandi árin. Viðurskiptini í sambandi við kríggjð millum Ukraina og Russland gera ikki avbjóðingarnar minni, og framtíðarútlitini kunna tykjast døpur. Hetta eru viðurskipti, sum vit hava líttla og onga ávirkan á, og samanborið við tey, kunnu okkara innanhýsis trupulleikar í Føroyum tykjast meinaleysir.

Men “alt byrjar her við mær og tær hvønn nývaknaðan dag,” syngur Kári P, og vit kunn ikki gera so nóg annað sum samfelag, sum kommuna ella sum einstaklingar, enn at sýna hjartarúm og hjálpssemi móttvegis teimum, sum líða neyð, og taka væl ímóti teimum flóttafólki, sum sannlíkt fara at koma hendan vegin komandi tíðina.

Vit standa við einari stórarari avbjóðing – einari, ið vit ikki hava roynt áður, men eisini hesa ferð fara vit í sterkum felagsskapi at finna røttu loysnirnar.

Takk fyri og framhaldandi góðan aðalfund!

Hendingar í árinum

Kommunal bústaðarbygging krevur heimild

Kommunufelagið fekk ein fyrispurning frá umsitingini í einum politiskum flokki. Spurt varð, í hvørjum lógum tað er ásett, at kommunur ikki kunnu byggja bústaðir til onnur enn lesandi og eldri yvir 60 ár.

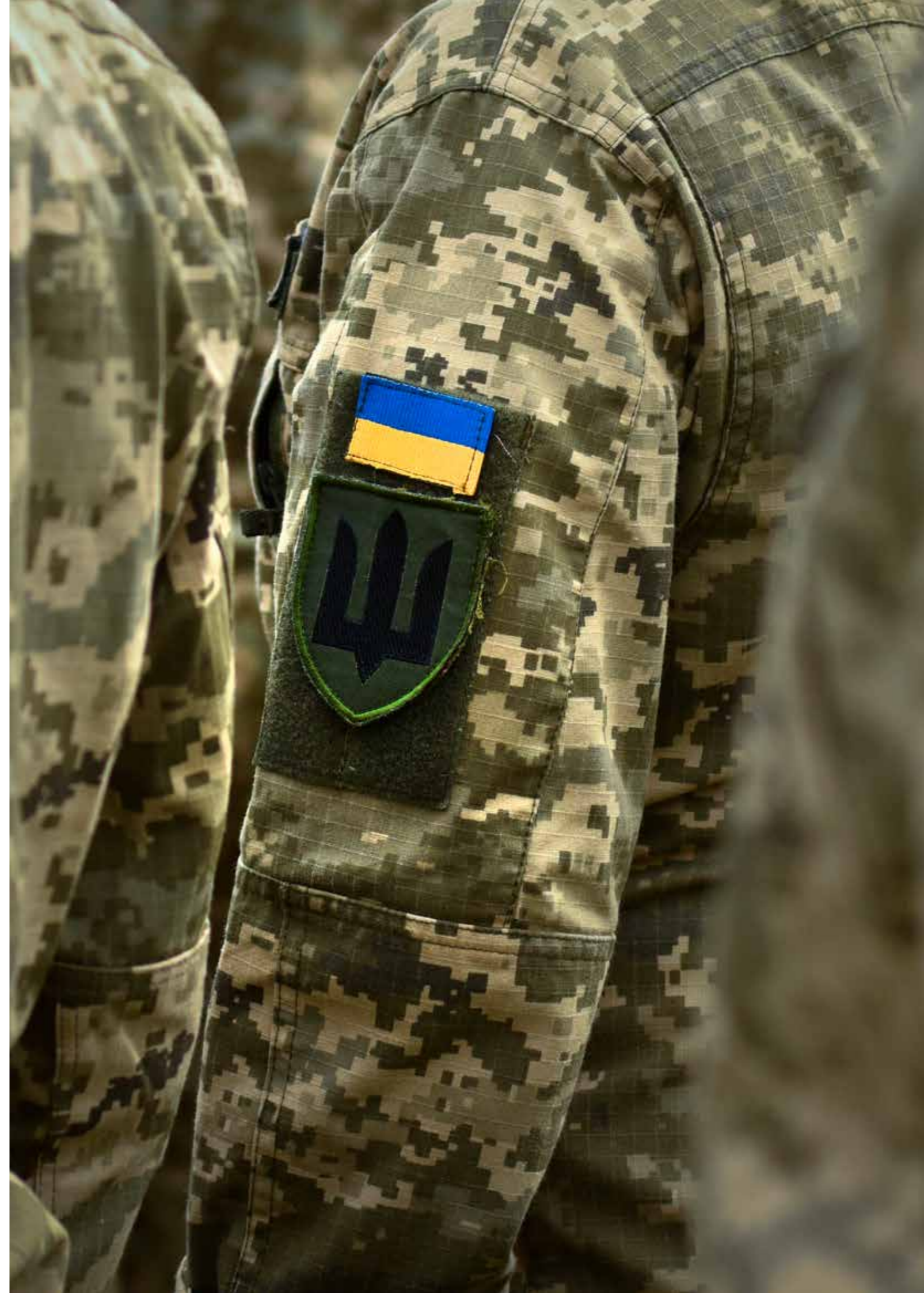
Skrivstovan vísti á, at hetta lögfrøðiliga vendi eitt sindur øðrvísi enn spurningurin legði upp til.

Tað er nevniliga soleiðis, at økonomisk tiltøk hjá kommunum skulu hava heimild. Hendan heimild er oftast at finna í lóg ella í sonevndu kommunufulltrúini.

Sum útgangsstøði er tað ikki kommunal kjarnuuppgáva at byggja bústaðir, millum annað tí privaturnar marknaður er fyri hesum, og tí tað vanliga áliggur borgaranum at útvega sær hóskandi bústað. Hetta eru meginorsakirnar til, at kommunufulltrúin ikki heimilar kommunum at takast við bústaðarbygging.

Um kommunan skal skipa fyri ella taka lut í hesum virkseimi, krevur tað tí serstaka lógarheimild. Slík heimild er fingin til vega í lóg um Húsálansgrunnin (“Bústaðir”) og í lóg um heimatænastu, eldrarøkt við meira.

Hesar lógir geva kommununum heimild til ávíst virkseimi innan bústaðarbygging, millum annað av tí slag, sum spyrjarin vísti á.

11. Um Kommunufelagið

STÝRIÐ 2022

STÝRI FELAGSINS ER MANNAD VIÐ BORGARSTJÓRUM SAMSVARANDI § 7 Í VIÐTØKUNUM:

Heðin Mortensen, formaður, Tórshavnar kommuna
Tórbjørn Jacobsen, næstformaður, Runavíkar kommuna
Bjarni Johansen, Vágs kommuna
Bjarni Prior, Vága kommuna
Dávur Juul, Fuglafjarðar kommuna
Heri Sverrasen, Sands kommuna
Jóanis Lisberg, Fámjins kommuna
Jógvan Kruse, Sunda kommuna
Karl H. Johansen, Klaksvíkar kommuna
Kristin Michelsen, Tvøroyar kommuna
Per Martin Gregersen, Eysturkommuna
Pauli T. Petersen, Vestmanna kommuna
Súni í Hjøllum, Nes kommuna

STARVSFÓLKABÓLKURIN 2022

Í STARVSBÓLKINUM ERU UMSITINGARLEIÐARARNIR SAMBÆRT § 8 Í VIÐTØKUNUM:

Björgfríð Ludvig, forkvinna, Tórshavnar kommuna
Arni Teindal, Fámjins kommuna
Dinna Jensen, Runavíkar kommuna
Elsebet E. Magnussen, Nes kommuna
Erik Lervig, Eysturkommuna
Fróði Mortensen, Tvøroyrar kommuna
Jóannes Prestá, Sunda kommuna
Jóhan Henrik Ellefsen, Vága kommuna
Marner Højsted, Sands kommuna
Petry Harginsdóttir Mortensen, Vágs kommuna
Rúna Ingundardóttir, Vestmanna kommuna
Rúni Rasmussen, Klaksvíkar kommuna

NEVNDIN Í KAF

Pauli T. Petersen, formaður, Vestmanna kommuna
Per Martin Gregersen, næstformaður, Eysturkommuna
Dávur Juul, Fuglafjarðar kommuna
Jógvan Kruse, Sunda kommuna
Bogi Bendtsen, SEV
Jóhannus Danielsen, IRF

SKRIVSTOVAN

Kommunufelagið
R. C. Effersøesgøta 26
100 Tórshavn
Telefon 30 24 80
www.kf.fo
kf@kf.fo

STARVSFÓLK KF TELDUPOSTUR: TELEFON:

Eyðun Christiansen, stjóri eydunc@kf.fo 28 24 80
Janus Haraldsen, lögfrøðingur janush@kf.fo 22 54 80
Hans Kári Vang, búskaparfrøðingur hanskariv@kf.fo 78 70 05
Armgard Hammer, skrivari armgard@kf.fo 28 24 81
Sigrid J. Dalsgaard, verkætlanarleiðari sigridjd@kf.fo 27 01 15
Martin Johannessen, skrivstovufólk martin@kf.fo

STARVSFÓLK KAF TELDUPOSTUR: TELEFON:

Anita Fuglø, leiðari anita@kaf.fo 22 63 39
Bina Reginsdóttir, fulltrúi binar@kaf.fo 22 98 66

STARVSFÓLK BVS TELDUPOSTUR: TELEFON:

Oddbjørg Balle, leiðari ob@bvs.fo 22 56 96
Anna Dam, lögfrøðiligur ráðgevi annadam@bvs.fo 51 90 82
Maiken Mortensen, sosialráðgevi maikenm@bvs.fo 22 05 31
Brynhild Høgnadóttir, samskiftisfólk brynhildh@bvs.fo 26 06 80

STARVSFÓLK SSP RÁÐGEVINGIN TELDUPOSTUR: TELEFON

Óli Rubeksen, SSP-leiðari or@ssp.fo 22 24 98
Súsanna í Króki, SSP-ráðgevi sik@ssp.fo 22 26 93

STARVSFÓLK LISTALEYPURIN TELDUPOSTUR: TELEFON

Rannvá K. Justinussen, verkætlanarfólk, listaleyurin@listaleyurin.fo 27 77 47

Hendingar í árinum

Málgongdin í Kommunufelagnum

Eitt starvsfólk úr einari kommunalari umsiting vildi fáa nærri kunning um, hvussu arbeiðast kundi við einari lógarbroying.

Kunnað varð um, at tað er landsstýrið sum er upprunin til flestu lógaruppskot, sum koma fyri tingið, og at tað stendur hvørjum frítt at heita á landsstýrið um at fyrireika lóggávu á ávísnum øki – eisini kommunum.

Vil ein kommuna hava Kommunufelagið at samskifta við landsstýrið/myndugleikar, kann hon til eina og hvørja tíð venda sær til Kommunufelagið. Felagið hevur eingi formlig krøv í hesum sambandi, men ofta gagnar tað málinum væl, um kommunan lýsir málið skrivliga og greiðir frá sínum hugburði.

Starvsbólkurin fyrirreikar oftast málið til stýrið, sum síðani tekur endaliga støðu til, hvussu einstøk mál skulu viðgerast.

Fæst ikki undirtøka í stýrinum fyri at arbeiða víðari við einum máli, steðgar málið har. Skrivstovan kann tå ráðgeva einstøku kommununi um, hvussu kommunan sjálv kann bera málið víðari.

Viðtøkur fyri Kommunala Arbeiðsgevarafelagið

§ 1 Navn og limaskapur

Stk. 1. Navn felagsins er Kommunala Arbeiðsgevarafelagið, stytta KAF.

Stk. 2. KAF er sjálvstøðugt limafelag undir Kommunufelagnum, stytta KF

Stk. 3. Limir í felagnum eru umframt KF, Elfelagið SEV, stytta SEV og L/F Interkommunali Renovatiónsfelagsskapurin, stytta IRF

Stk. 4. Heimstaður felagsins er Tórshavn

§ 2 Endamál felagsins

Stk. 1. Endamál felagsins er at fremja áhugamál limanna í øllum málum um lønar- og setanarviðurskifti starvsfólka. Hetta verður gjørt við at:

- samskipa lønarlagið og samráðast um sáttmála við starvsfólka- og fakfeløg, sum hava samráðingarrætt
- røkja áhugamál limanna í málum um lønar- og setanarviðurskifti, starvsmetingum, útbúgving o.a., og røkja samskifti við tey starvsfólka- og fakfeløg, sum samráðst verður við og myndugleikar annars, við neyðugum atlitil til kommústýrislógina § 5, stk. 5.
- virka fyri og ansa eftir, at galdandi sáttmálar verða hildnir
- gera sítt til, at tað slepst undan trætumálum millum arbeiðsgevara og starvsfólka, ella um hetta ikki ber til, at royna at fáa tey loyst á friðarligan hátt, uttan arbeiðssteðg. Verður arbeiðssteðgur ella trætumál, røkir felagið, tá heitt verður á tað, mál arbeiðsgevaranna so langt, sum hóskandi verður hildið
- virka fyri, at trætumál limanna millum verða loyst
- við skeiðvirksemi ella á annan hátt upplýsa limir felagsins um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalum/interkommunala arbeiðsgevara áhugamálum

§ 3 Upptøka

Stk. 1. KF og interkommunalir felagsskapir í Føroyum kunnu gerast limir við skrivliga at senda umsókn til nevnd felagsins.

Stk. 2. Limir í felagnum skriva undir viðtøkur felagsins, soleiðis sum tær eru, ella seinni á lógligan hátt kunnu verða broyttar

§ 4 Útmeldan

Stk. 1. Eingin kann siga seg úr felagnum, uttan við innskrivaðum brævi og við 6 mánaða freist.

Stk. 2. Hóast limur sigur seg úr felagnum, er hann framvegis bundin av galdandi sáttmálum, til hesir halda upp at.

Stk. 3. Limur, sum fer úr felagnum, hevur einki krav móti felagnum.

§ 5 Ársfundur

Stk. 1. Ársfundur verður hildin á hvørjum ári innan 1. mai.

Stk. 2. Nevndin í KAF hevur rætt til at luttaka á aðalfundinum hjá KF, men ikki skyldu at luttaka.

Stk. 3. Innkalling til ársfund verður gjørd í minsta lagi 14 dagar frammanundan.

Stk. 4. Saman við innkallingini verður sendur grannskoðaður roknskapur og onnur innkomin mál.

Stk. 5. Atkvøðurættur: KF hevur 4 atkvøður, SEV og IRF hava 1 atkvøðu hvør.

Ársfundurin er viðtøkuføtur, tá meira enn helmingurin av atkvøðutalinum eru umboðað. Allar avgerðir á ársfundinum verða tiknar við vanligum atkvøðumeiriluta.

Stk. 6. Mál, sum skulu viðgerast á ársfundinum, skulu vera KAF í hendi seinast 4 vikur undan ársfundinum. Uppskot frá øðrum enn nevndini skulu vera felagnum í hendi í so góðari tíð, at tey kunnu takast við í fundarfráboðanina, um tey skulu koma til viðgerðar á aðalfundi.

Stk. 7. Ársfundurin verður skipaður við hesi skrá:

- a) Formaðurin skipar fyri vali av fundarstjóra
- b) Formansfrágreiðing um virki felagsins í farna ári.
- c) Framløga av grannskoðaðum roknskapi
- d) Innkomin mál.
- e) Ymiskt

§ 6 Nevndin

Stk. 1. Í nevndini sita 6 limir, sum verða valdir av nýggjum eftir hvørt kommunustýrisval og virka til nýggj nevnd er vald. KF velur 4 limir, meðan SEV og IRF velja hvør sín lim. Á sama hátt verða 6 varalimir tilnevndir.

Stk. 2. Nýggj nevnd tekur við so skjótt, sum allir limirnir eru tilnevndir, og í seinasta lagi 1. mai.

Stk. 3. Nevndin ger sína egnu starvsskipan.

Stk. 4. Nevndin velur sjálf formann og næstformann.

Stk. 5. Nevndarfundur er so ofta, sum formaðurin metir tað vera neyðugt, ella um ein nevndarlimur setir ynski fram um tað.

Stk. 6. Nevndin er viðtøkuføtur, tá meira enn helmingurin av nevndarlimunum eru á fundi.

Stk. 7. Hvør nevndarlimur hevur eina atkvøðu, og avgerðir verða tiknar við vanligum meiriluta.

Stk. 8. Um tað, sum fer fram á nevndarfundi, verður gjørd fundarfrágreiðing, sum allir nevndarlimir góðkenna.

§ 7 Skrivstovan

Stk. 1. Fyrisitingin í KAF er partur av fyrisitingini í KF.

Stk. 2. Ovasta fyrisitingarliga leiðsla felagsins er stjórin í KF. Stjórin setur og loysir úr starvi starvsfólk í KAF í samráð við nevnd felagsins.

Stk. 3. Í øllum málum sambært § 2 virkar fyrisitingin í KAF undir leiðslu av nevnd felagsins.

Stk. 4. Skrivstovuleiðarin í KAF hevur dagligu fyrisitingina av felagnum um hendi og skal í samstarvi við stjóran í KF og nevnd felagsins umsita felagið innan fíggjarligu karmarnar og í samsvari við endamál felagsins.

§ 8 Limagjald

Stk. 1. Tá nýggir limir verða upptiknir, skal samráðast um

limagjaldið.

Stk. 2. Formaðurin ger saman við stjóranum í KF og skrivstovuleiðaranum í KAF uppskot til fíggjarætlan fyri komandi ár, harundir ásetan av limagjaldi. Formaðurin leggur uppskotið fyri nevndina til góðkenningar í seinasta lagi tann 1. juli.

Stk. 3. KF rindar 2/3 av ásetta limagjaldinum. SEV og IRF rinda 1/3 av ásetta limagjaldinum, og av hesum rindar SEV 2/3 og IRF 1/3.

Stk. 4. Eingin limur heftir fyri skyldum felagsins við øðrum enn tí, sum avgjørt er at vera hansara partur av útreiðslunum, sambært fíggjarætlanini.

§ 9 Tekning

Stk. 1. Felagið verður teknað av nevndarformanninum saman við einum nevndarlimi ella saman við skrivstovuleiðaranum fyri KAF.

§ 10 Samráðingarnevnd

Stk. 1. Nevndin tilnevni umboð og formann í samráðingarnevnd. Við sáttmálasamráðingar, sum viðvíkja SEV og IRF, kann umboð frá nevnd felagsskapum luttaka sum partur av samráðingarnevndini. Annars kann samráðingarnevndin, eftir meting nevndarinnar, víðkast við umboðum fyri teir einstøku limirnir.

Samráðingarnevndin kann, um nevndin ynskir tað, leita sær sakkunnleika aðrastaðni.

Stk. 2. Uppgávan hjá samráðingarnevndini er at samráðast við tey starvsfólka- og fakfeløg, sum hava rætt til at samráðast um øll sáttmálaviðurskifti.

Stk. 3. Samráðingarnevndin ger sína egnu starvsskipan.

§ 11 Roknskapur og grannskoðan

Stk. 1. Roknskapurin hjá KAF er ein sjálvstøðugur roknskapur, sum er partur av roknskapinum hjá Kommunufelagnum og verður grannskoðaður, sum ein partur av hesum.

Stk. 2. Inntøkur og útreiðslur fyri KAF verða neyvt atskildar frá fíggjarviðurskiftunum hjá KF annars.

§ 12 Tagnar- og upplýsingarskylda

Stk. 1. Limir felagsins hava tagnarskyldu viðvíkjandi upplýsingum um innanhýsis viðurskifti í felagnum.

Stk. 2. Limirnir hava skyldu til, eftir áheitan frá nevndini, at lata teir upplýsingar, ið hava týðning fyri at kunna samráðast, umframt upplýsingar um lønar-, arbeiðs- og útbúgvingarviðurskifti fyri starvsfólkið. Hesir upplýsingar verða viðgjørdir í trúnaði.

§ 13 Trætumál

Stk. 1. Verður arbeiðssteðgur ella trætumál millum lim í felagnum og starvsfólk tess ella fakfelagið, binda hinir limirnir í felagnum seg at stuðla og hjálpa viðkomandi limi mest møguligt við m.a. at taka lut í móttiltøkum, sum nevndin í felagnum samtykkir at seta í verk.

Stk. 2. Allir limir binda seg til, um nevndin boðar frá tí, ikki at seta fólk hjá teimum limum í starv, har arbeiðssteðgur er, fyrr enn hann er hildin uppat.

§ 14 Gerðarrættur

Stk. 1. Trætumál millum felagið og lim kann leggjast fyri gerðarrætt.

Stk. 2. Í gerðarrættinum eru tveir limir, har felagið velur annan og limurin hin, umframt ástøðumann, sum verður tilnevndur av Føroya rætti.

Stk. 3. Avgerðin hjá gerðarrættinum er endalig og kann ikki leggjast fyri vanligu dómstólarnar.

§ 15 Avtøka av felagnum

Stk. 1. Felagið verður tikið av, tá ið minst ¾ av limunum ynskja tað.

Stk. 2. Verður felagið tikið av, verða ognir felagsins býttar millum limir felagsins á tann hátt, at miðaltalið fyri limagjaldið trý tey seinastu árinu gevur lutfalstalið til hvønn lim.

§ 16 Gildiskoma

Stk. 1. Hesar viðtøkur fáa gildi, tá ið tær eru samtyktar á aðalfundi í KAF.

Tórshavn hin 12. mars 2014

Viðtøkur fyri Barnaverndarstovu Føroya

§ 1. Barnaverndarstova Føroya er felagskommunalur stovnur, sum kommunurnar eiga.

ENDAMÁL STOVNSINS

§ 2. Barnaverndarstovan skal arbeiða fyri at styrkja og samskipa barnaverndarøkini úti um landið og seta á stovn og reka fosturforeldraskipan sambært ásetingunum í løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd við seinni broytingum.

POLITISK LEIÐSLA

§ 3. Ovasta politiska leiðsla stovnsins er stýrið í Kommunufelagnum.

FYRISITING

§ 4. Stjórin fyri KF setir leiðara at hava dagligu fyrirsitingarligu og fakligu leiðsluna av Barnaverndarstovuni. Stk. 2. Stjórin fyri KF letur gera starvsskipan fyri leiðaran. Stk. 3. Stjórin í KF setur og loysir úr starvi øll starvsfólk á Barnaverndarstovuni. Stk. 4. Leiðarin fyri Barnaverndarstovuna vísir fyrirsitingarliga til stjóran fyri Kommunufelagið.

FÍGGING

§ 5. Kommunufelagið rindar allar útreiðslur fyri Barnaverndarstovuna

Stk. 2. Leiðarin ger saman við stjóranum innan 1. juli eina fíggjarætlan sum verður partur av samlaðu fíggjarætlanin hjá KF.

GRANNSKOÐAN

§ 6. Roknskapurin verður grannskoðaður, sum ein partur í roknskapinum hjá KF.

GILDISKOMA

§ 7. Hesar viðtøkur koma í gildi 1. januar 2014.

SKIFTISÁSETING

§ 8. Verandi nevnd fyri Barnaverndarstovuna – formenninir í KSF og FKF, áðrenn Kommunufelagið varð stovnað – halda áfram hetta valskeiðið til 1. januar 2017, men leggja øll mál av týðningi fyri stýrið í KF.

Tórshavn 17.01.2014

Hendingar í árinum

Innlitslógin fevnir um alt virksemini

Kommunan hevði móttikið eina áheitan um samstarv frá einari fyrirtøku. Hetta málið bað borgari um innlit í.

Kommunan hevði ikki gjørt annað við málið enn at kvitta fyri móttøku, tá ið ein borgari bað um innlit í júst hetta málið. Av tí at málið var so feskt og ikki hevði fingið nakra veruliga viðgerð, ivaðist kommunan í, um innlitið skuldi latast. Greitt var eisini, at talan var um eitt mál, sum fór at fáa viðgerð í kommununi.

Skrivstovan vísti á, at lógin um alment innlit fevnir um at kalla alt virksemini hjá kommununi. Nøkur heilt fá yvirskipað undantøk eru í lógarinnar kapitli 2, meðan ítøkilig undantøk eru at finna í kapitli 3. Skrivstovan upplýsti í hesum sambandi, at innlit eftir galdandi reglum ikki kann noktast við tí einu grundgeving, at málið ikki hevur fingið viðgerð í kommununi enn.

12. Kommunubúskapurin í 2021

Roknskapirnir hjá kommununum fyri 2021 eru ikki endaliga uppgjördir enn, men mett verður, at rakstrarúrreiðslurnar hjá kommununum vóru samanlagt 2.221 mió. kr. í 2021. Inntøkurnar vóru 2.815 mió. kr. og tað hevur við sær, at rakstrarúrslitið fyri allar kommunur samanlagt var umleið 691 mió. kr. í 2021.

Íløgurnar verða mettar til 682 mió. kr. í 2021, og tað ber við sær, at samlaða úrslitið fyri allar kommunur samanlagt verður eitt hall á umleið 91 mió. kr. í 2021. Talva 3

Hetta er fjórða árið á rað, at hall er samanlagt í kommunala geiranum. Í 2020 var hallið 273 mió. kr., og í 2019 var tað 174 mió. kr.

Tað eru tær søguliga stóru íløgurnar, ið eru orsök til, at hall hevur verið seinastu fyra árinum. Verður einans hugt

at sjálvum rakstrinum, so er talan um eitt hampiligt rakstraravlop, sum er eitt sindur størri enn ársligu íløgurnar vanligu eru. Roknað verður við einum meira vanligum støði á íløgnum komandi árinum, og so verður aftur avlop í kommunala geiranum.

Inntøkur

Samlaðu inntøkurnar hjá kommununum vóru umleið 2.812 mió. kr. í 2021.

Størsti parturin av inntøkunum hjá kommununum stavar frá kommunuskatti. Í 2021 var talan um 2.124 mió. kr., og tað er umleið 3/4 av samlaðu inntøkunum. Talva 4

Talva 2

Úrslit samanlagt fyri allar kommunur

	2019	2020	Meting 2021
Rakstur	2.009	2.136	2.221
Inntøkur	2.707	2.794	2.812
Rakstrarúrslit	698	658	591
Íløgur	872	931	682
Samlað úrslit	-174	-273	-91

Talva 3

Inntøkur samanlagt hjá kommunum seinastu 3 árinum

Mið. kr.	2019	2020	Meting 2021
Kommunuskattur	2.041	2.107	2.124
Felagsskattur	159	170	145
Eftirlønarskattur	398	409	438
Afturbering	109	108	106
Tilsamans	2.707	2.794	2.812

Inntøkurnar frá skatti av inngjöldum til eftirløn hava, síðan eldraðkið var lagt út í 2015, verið ein munandi og vaksandi partur av kommunalu inntøkunum. Í fjør gjørdist talan um 438 mió. kr. Restin av inntøkunum stavar frá felagsskattinum, sum var 145 mió. kr., og afturbering fyri serskipanir, sum var 106 mió. kr.

Inntøkurnar vaksu einans 18 mió. kr. samanlagt í 2021, og tað samsvarar við 0,6%. Samanlagt hava inntøkurnar hjá kommununum hiltast illa í 2021, tí tað má sigast at vera ein lágur vøkstur.

Tað er serliga vøxturin í kommunuskattinum, sum hevur svikið í 2021. Kommunuskatturin vaks einans 0,8% í 2021. Hetta má sigast at verða lítil vøkstur í einari støðu við vaksandi fólkatáli, lækkandi arbeiðsloysi og munandi vøkstri í sáttmálalønunum. Høvuðsorsøkin til lága vøxturin er gongdin innan fiskivinnuna og byggivinnuna. Lønargjaldingarnar í fiskivinnuni lækkaðu við 6% í 2021 og lønargjaldingarnar í byggivinnuni við 5%. Fiskiskapur og bygging standa samanlagt fyri 1/5 av lønunum í landinum, og tá lønirnar í hesum vinnum lækka so nógv, sæst tað aftur í skattainntøkunum hjá kommunum.

Felagsskatturin gjørdist 26 mió. kr. minni í 2021 enn í 2020. Tann felagsskatturin, sum kommunurnar finga í 2021 er fyri roknskaparárið 2020, sum var tað árið, korona rakti landið. So tað var væntandi, at inntøkurnar frá felagsskatti fóru at lækka í 2021. Talva 5

Kommunuskattur

Kommunuskattur verður rindaður av skattskyldugu inntøkuni omanfyri botnfrádráttin á 30 tús. kr. Botnfrádrátturin, ið er ásettur í skattalógini, hevur verið óbroyttur síðan 2008. Frá útroknaða skattinum verður drigin ein barnafrádráttur, ið kommunustýrið sjálvst ásetur.

Kommunuskattaprosentini hava sum heild verið lækkandi seinastu árin, men standa nú í stað. Frá 1. januar í 2022 lækkaði skattaprosentið í Kunoy við 0,25%, og í Skopun við 0,05%, meðan tað hækkaði í Porkeri við

0,25%. Skattaprosentið er 20,14% í miðal í 2022, sum er tað sama sum í 2021.

Barnafrádrátturin hækkaði við 500 kr. í Sunda og Vágs kommunum í 2022. Hinvegin lækkaði barnafrádrátturin við 500 kr. í Sumba. Barnafrádrátturin er nú í miðal 7.181 kr. árliga pr. barn undir 18 ár.

Grundarlagið undir kommunuskattinum er rættiliga ymiskt kring landið. Tað, sum serliga kann minka um grundarlagið undir kommunuskattinum er, um nógvir pensjónistar búa í kommununi, tí fólka- og fyrítíðarpensjón eru næstan skattafríar. Men eisini hevur tað stóra ávirkan, um nógv arbeiða uttanlands ella eru undir serskipanum sum FAS og DIS.

Minsta kommunuskattin pr. íbúgva í 2021 fekk Hovs kommuna við 26.500 kr. pr. íbúgva. Hinvegin fekk Fugloyar kommuna næstan trýggjar ferðir so nógv, 76.500 kr. pr. íbúgva. Í miðal fáa kommunurnar umleið 40.000 kr. í kommunuskatti fyri hvønn íbúgva.

Felagsskattur

Sambært § 5 í ásetingarlógini fellur 70% av felagsskattinum til landið og 30% til kommunurnar. Skatturin fellur ymiskt, alt eftir hvar í landinum feløg eru heimahoyrandi. Tó rinda peningastovnar, tryggingarfyrítøkur, telesamskiftisfyrítøkur, oljusølufyrítøkur og vinnurekandi grunnar skatt til allar kommunur.

Tað er sera ymiskt, hvussu felagsskatturin hiltast hjá kommununum. Seinastu árin hava serliga tær kommunur, har alivirksemi er, og har uppsjóvarfeløg eru heimahoyrandi, fingið væl av inntøku. Mestu inntøku pr. íbúgva í 2021 fekk Fuglafjørður, har inntøkan var 7.400 kr. pr. íbúgva. Eisini Runavíkar og Eystur kommunur fáa vanliga nógv inn í felagsskatti, í 2021 gjørdist talan um umleið 4000 kr. pr. íbúgva. Hinvegin fáa tær kommunur, har inntøkan er minst, niður í móti 500 kr. pr. íbúgva. Miðal fyri alt landið var 2.700 kr. fyri hvønn íbúgva í 2021.

Talva 4

Vøkstur í inntøkum hjá kommunum í 2021

Mið. kr.	í mið. kr.	í %
Kommunuskattur	17	0,8%
Felagsskattur	-26	-15,2%
Eftirlønarskattur	29	7,2%
Afturbering	-2	-1,9%
Tilsamans	18	0,6%

Skattur av eftirlønarinngjöldum

Sambært § 12, stk. 1 í eftirlønarlógini fellur skatturin av inngjöldum til pensjón til kommunurnar eftir talinum av persónum 67 ár ella eldri. Tó so, at talið av borgarum 67 ár ella eldri í Sandoy verður hækkað við 30%.

Skatturin fellur serliga til tær kommunur, har nógv eldri búa, og tað eru yvirhøvur kommunur í Suðuroy og Sandoy. Mest pr. íbúgva í 2021 fekk Húsavíkar kommunu við góðum 24 tús. kr. fyri hvønn íbúgva. Minst fekk Viðar-eiðis kommuna við gott 6.700 kr. fyri hvønn íbúgva. Miðal fyri landið var umleið 8.100 kr. fyri hvønn íbúgva í 2021.

Afturbering vegna DIS, FAS og frádráttir

Í sambandi við at kommunurnar yvirtóku eldraðkið frá 1. januar 2015 var ásett í *Løgtingslóg nr. 136 frá 19. desember 2014 um endurgjald til kommunur vegna frádráttir og serskattskipanir*, at kommunurnar árliga fáa eina upphædd, ið samsvarar við 19,1% av:

- DIS-inntøku
- FAS-inntøku
- Fiskimannafrádráttinum (§ 25a)
- Uttanlandsfrádráttinum (§ 25b)

Endurgjaldið verður latið kommunum eftir bústaði hjá viðkomandi skattgjaldara.

Nógv mest í 2021 finga Skálavíkar og Fugloyar kommunur við meira enn 6 tús. kr. fyri hvønn íbúgva. Minst fekk Skúvoyar kommuna við umleið 300 kr. fyri hvønn íbúgva. Í 2021 var talan um í miðal 2.000 kr. fyri hvønn íbúgva.

Hendingar í árinum

Undantøk frá serstakari byggisamtykt

Ein nevndarformaður ringdi til skrivstovuna um eitt mál um frávik frá einari serstakari byggisamtykt. Nevndin hevði fingið umbøn um at víkja frá serstøku byggisamtyktina fyri økið. Ynskið frá borgaranum var byggja nærri markinum, enn serstaka byggisamtyktin loyvi, men tó ikki nærri enn eftir vanligu reglunum í almennu byggisamtyktini.

Nevndin var sinnað at ganga hesum á mæti, tí júst hetta stykkið lá soleiðis fyri, at tað umbidna byggiloyvið ikki fór at hava ampa við sær ella ganga í móti tí dámi, sum samtyktin skuldi tryggja fyri økið.

Skrivstovan vísti nevndarformanninum á, at tað var týðningarmikið at fara fram eftir teirri undantaksreglu, sum vanliga er at finna í serstøku byggisamtyktini. Tað er út frá hesi reglu, at kommunan skal grundgeva fyri avgerð síni. Ofta ber hetta í sær, at kommunan skal gera eina ítøkiliga meting av, hvønn týðning frávikandi hevur í mun til tað endamála, sum serstaka byggisamtyktin skal tæna.

Víst varð eisini á, at kommunan átti at umhugsast at hoyra nærmastu grannarnar – serliga um eitt møguligt serloyvi kundi hugsast at hava veruligan týðning fyri eitt nú útsýnið hjá grannunum.

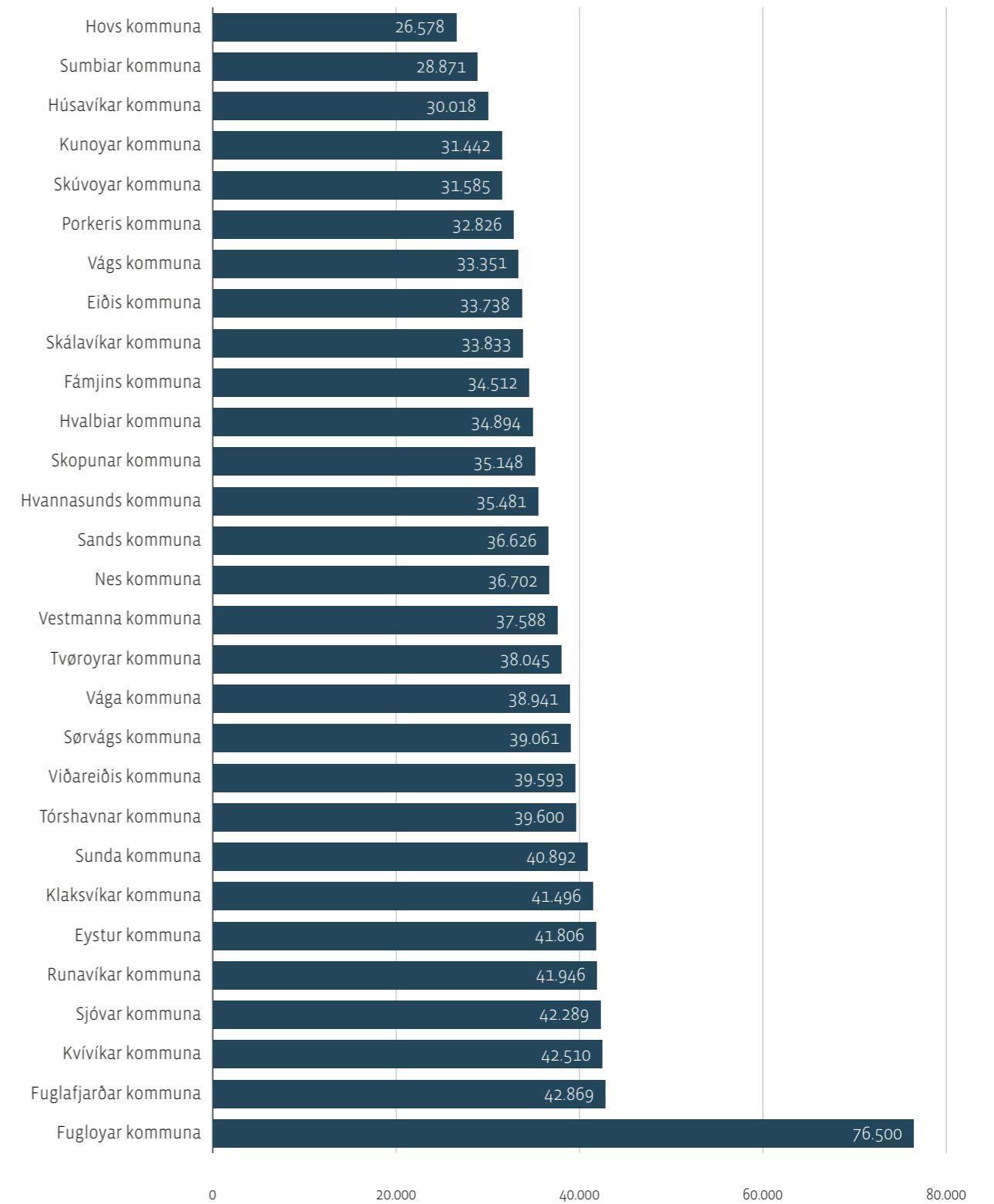
Talva 5

Kommunuskattaprosent og barnafrádráttur í 2022

Kommuna	Skattaprosent (%)	Barnafrádráttur (kr.)
Fugloyar kommuna	16,00	10.000
Viðareiðis kommuna	20,50	7.500
Hvannasunds kommuna	19,75	7.000
Klaksvíkar kommuna	20,75	5.500
Kunoyar kommuna	18,50	7.000
Fuglafjarðar kommuna	21,25	7.500
Eystur kommuna	21,00	8.000
Nes kommuna	20,50	5.500
Runavíkar kommuna	21,50	8.000
Sjóvar kommuna	21,00	7.000
Eiðis kommuna	18,75	7.500
Sunda kommuna	21,50	6.500
Kvívíkar kommuna	21,00	5.100
Vestmanna kommuna	21,25	5.000
Vága kommuna	22,00	5.500
Sørvágs kommuna	21,00	6.000
Sands kommuna	20,75	8.500
Skopunar kommuna	20,95	6.000
Skálavíkar kommuna	21,00	6.000
Húsavíkar kommuna	21,00	6.000
Skúvoyar kommuna	16,00	8.000
Hvalbiar kommuna	20,75	6.500
Tvøroyrar kommuna	20,90	7.000
Fámjins kommuna	16,00	7.000
Hovs kommuna	18,00	8.000
Porkeris kommuna	21,00	7.500
Vágs kommuna	21,50	6.000
Sumbiar kommuna	19,00	6.000
Tórshavnar kommuna	19,00	8000
Hægsta	22,00	10.000
Miðal	20,14	7.181
Lægsta	16,00	5.000

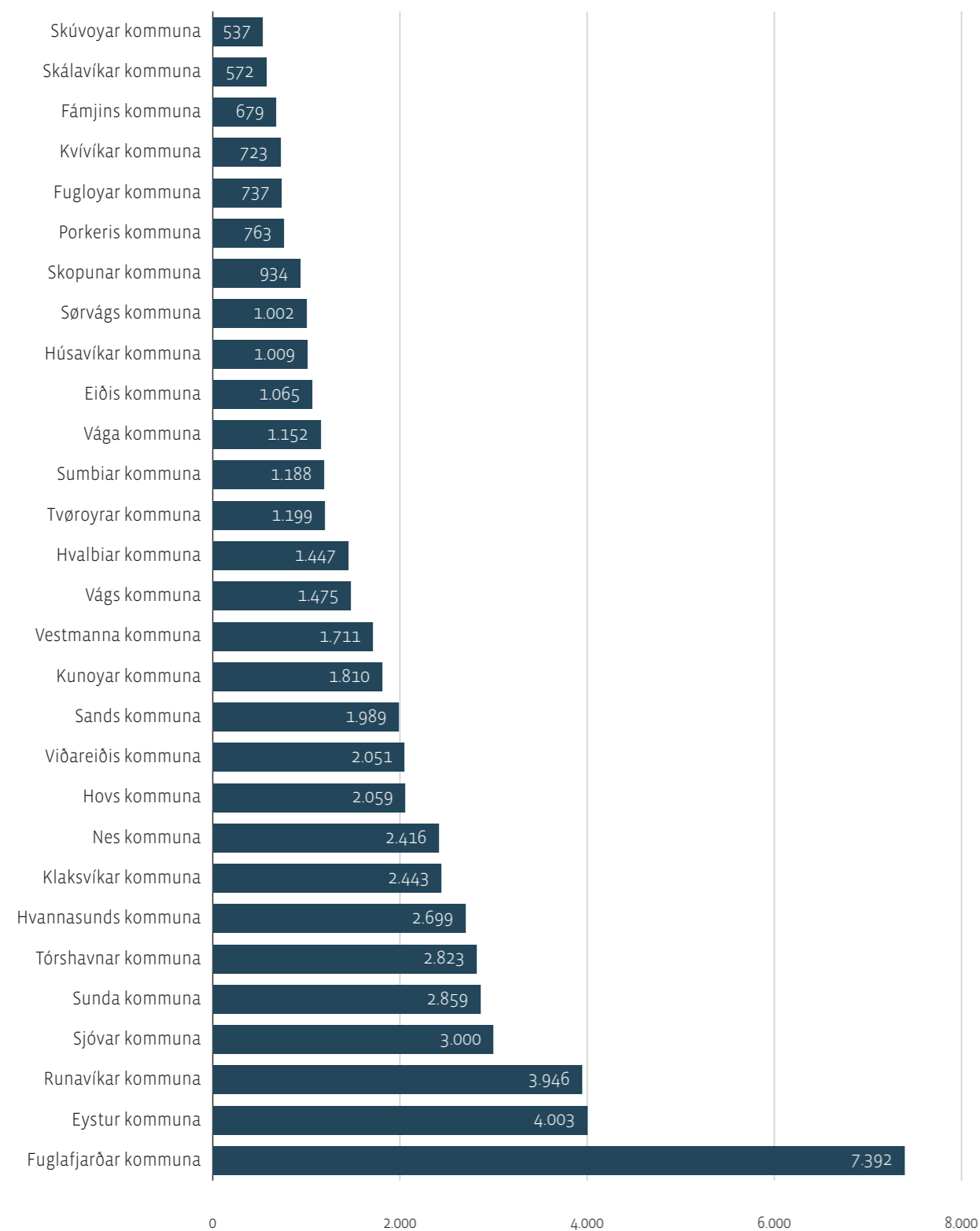
Talva 6

Kommunuskattur í kr. pr. íbúgva í 2021

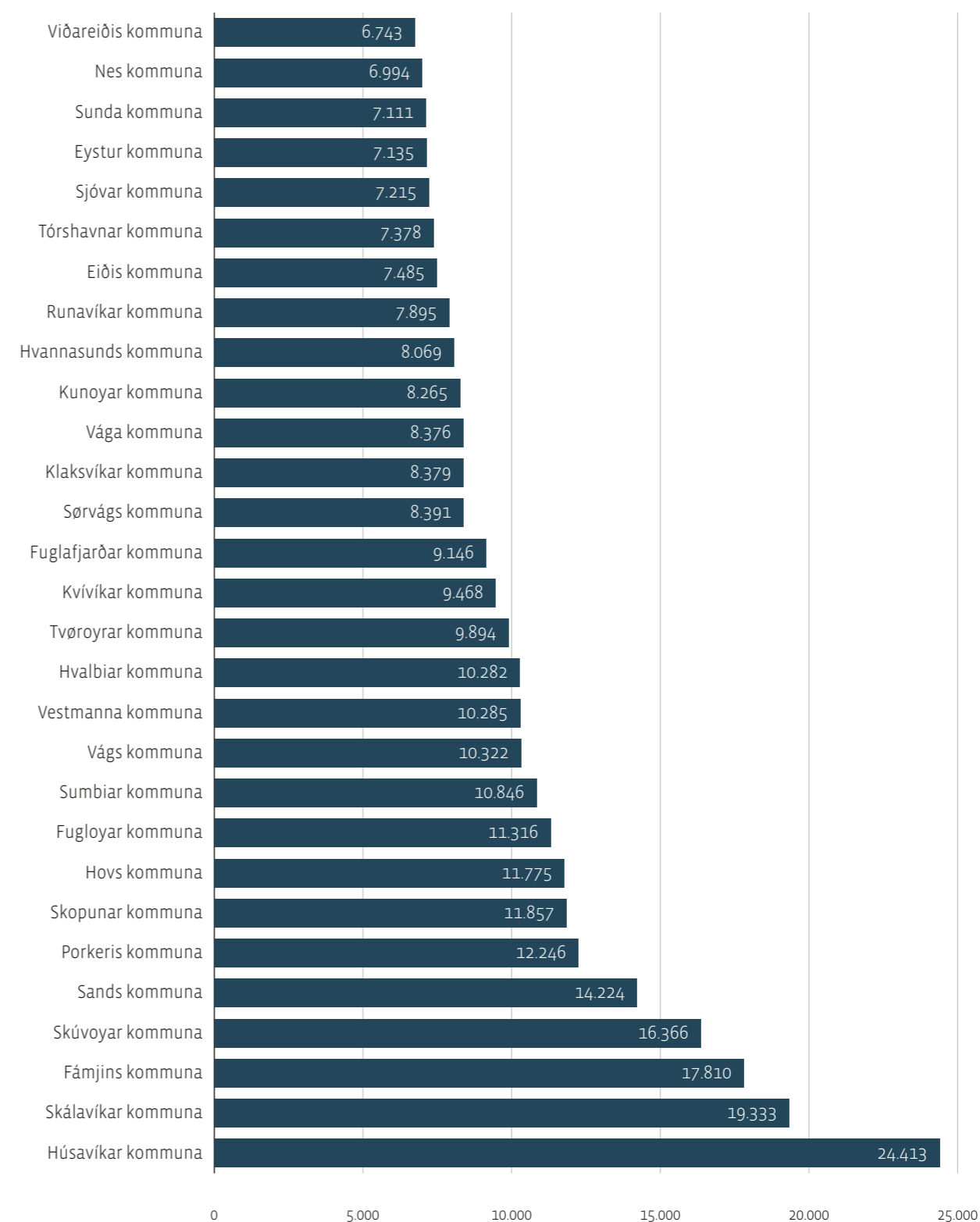
Talva 7

Felagsskattur í kr. pr. íbúgva í 2021

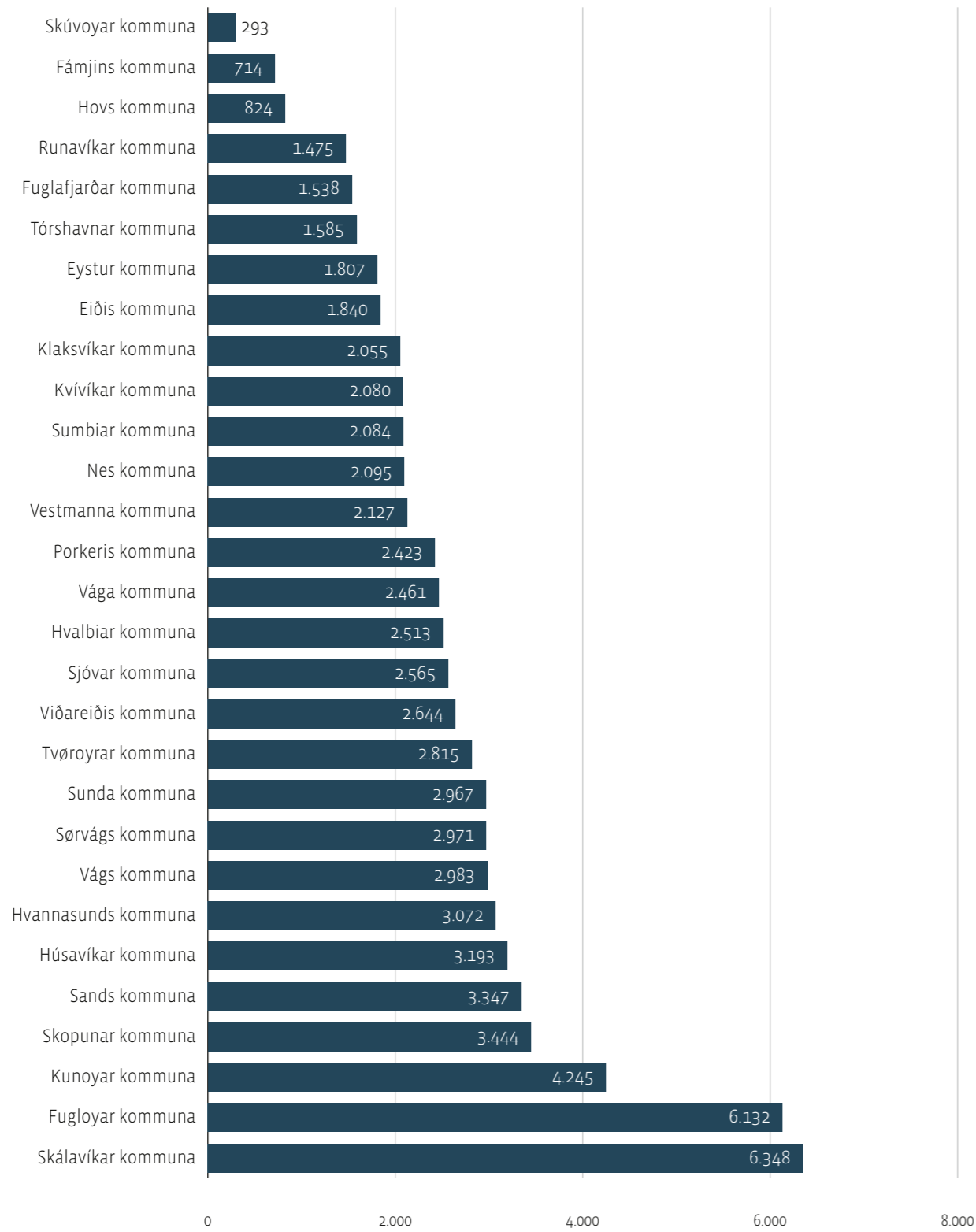
Talva 8

Eftirlønarskattur í kr. pr. íbúgva í 2021

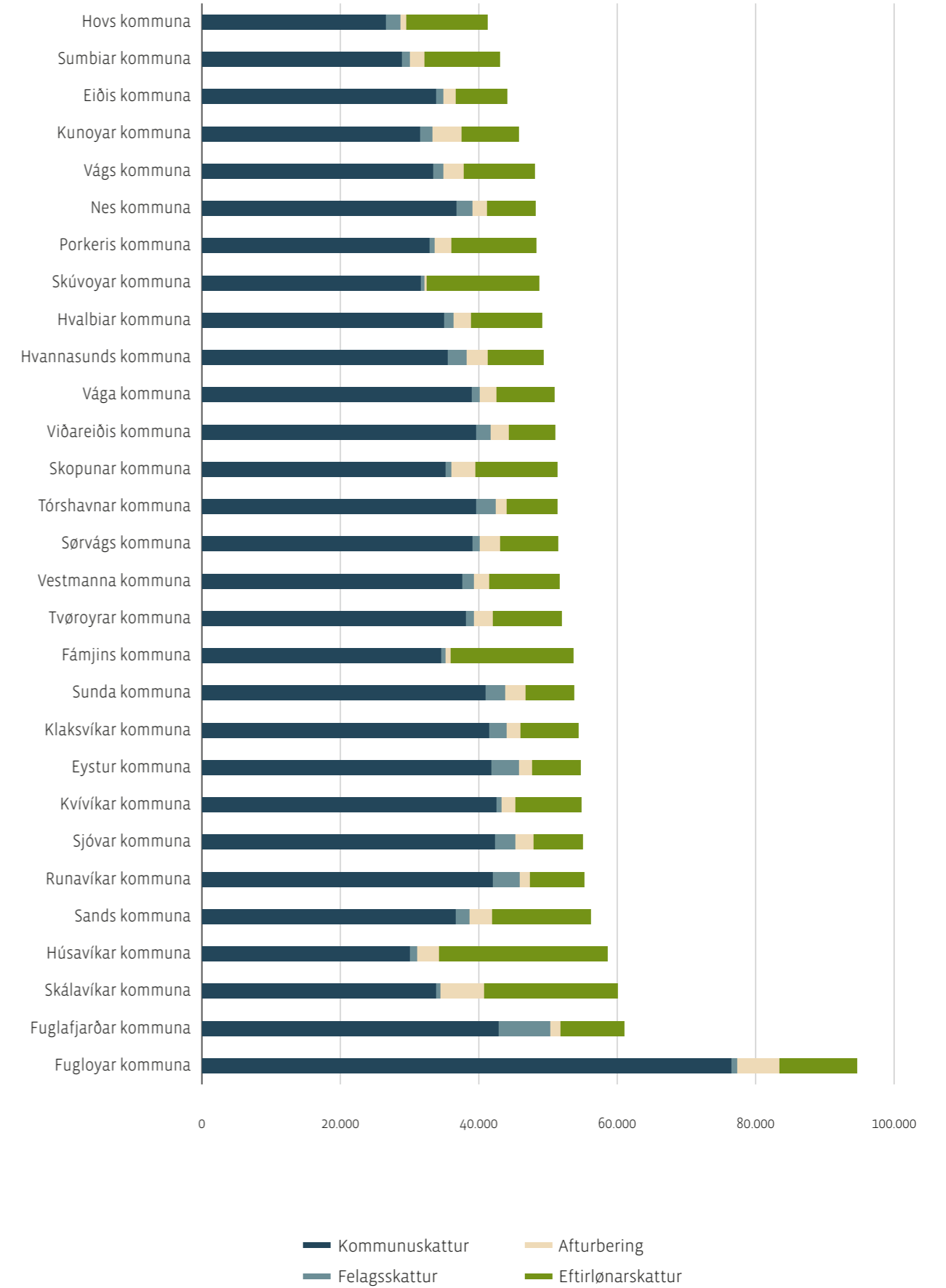
Talva 9

Afturbering í kr. pr. íbúgva í 2021

Talva 10

Inntøkur samanlagt í kr. pr. íbúgva í 2021

Rakstrarútreiðslur

Samlaðu rakstrarútreiðslurnar hjá kommununum verða mettar til 2.221 mió. kr. í 2021. Í 2020 voru samlaðu rakstrarútreiðslurnar 2.136 mió. kr. Talva 11

Væksturinn var 85 mió. kr., ið samsvarar við 4,0%. Hetta ljóðar sum ein stórus vækstur, men havandi í huga, at fólkatalið vaks við 1,5%, og at eisini ein munandi vækstur var í almennu sáttmálalønunum í 2021, so má væksturin sigast at vera á góðari leið.

Størsta íkastið til væksturin í 2021 kom frá almanna- og

heilsuáálum. Meira enn helvtin av vækstrinum stavar frá hesum málsøkjum, sum umfatar økini barnavernd og eldra-røkt. Her er tað serliga rakstrarvæksturinn á eldraøkinum, sum ger mun. Umframt vækstur í sáttmálalønunum varð virkseimið á eldraøkinum eisini økt í sambandi við, at nýggi umlættingar- og rehabiliteringsdepil læt upp í Hoyvík. Talva 12

Talva 11

Samlaðar rakstrarútreiðslur hjá kommunum

Mið. kr.	2019	2020	Meting 2021
Kommunal fyrisiting	218	230	240
Almanna- og heilsuáál	666	693	742
Børn og ung	445	464	482
Undirvísing	140	147	158
Mentan og frítíð	131	149	159
Teknisk mál	262	282	294
Kommunal virki	99	123	98
Íbúðarmál	36	35	35
Rentur	13	14	13
Tilsamans	2.009	2.136	2.221

Talva 12

Vækstur í rakstrarútreiðslum í 2021

	Vækstur 2021 í mió. kr.	Vækstur 2021 í %	Vækstraríkast í %
Kommunal fyrisiting	10,5	4,6%	0,5%
Almanna- og heilsuáál	49,7	7,2%	2,3%
Børn og ung	18,5	4,0%	0,9%
Undirvísing	10,8	7,3%	0,5%
Mentan og frítíð	10,3	6,9%	0,5%
Teknisk mál	12,1	4,3%	0,6%
Kommunal virki	-25,0	-20,4%	-1,2%
Íbúðarmál	-0,1	-0,3%	0,0%
Rentur	-1,6	-11,0%	-0,1%
Tilsamans	85,0	4,0%	4,0%

Íløgur

Kommunalu íløgurnar hava verið søguliga stórar seinastu árin. Íløgurnar í 2021 vóru eisini stórar, men tó ikki so stórar sum undanfarin ár. Samanlagt var talan um 682 mió. kr. í 2021; hetta er ein lækking í mun til undanfarin ár, har íløgurnar hava ligið um 900 mió. kr. Talva 13

Stóru íløgukini seinnu árin hava verið havnir og skúlar. Men nú er vend komin í. Stóra havnarúbyggingin í Tórshavn er um at vera liðug, og somuleiðis eru eisini skúlaíløgurnar í Tórshavn, Klaksvík, Fuglafirði og í Sunda kommunu lidnar. Nú eru stóru íløgukini heldur innan teknisk mál (vegir, byggibúning o.a.) og so innan mentan og frítíð. Innan mentan og frítíð eru tað serliga svimjihylurin í Havn og ítróttanlegg í Klaksvík, sum síggjast aftur.

Fíggjarstöðan

Mett verður, at samlaða nettoskuldin hjá kommununum var umleið 740 mió. kr. við ársenda í 2021. Tá nettoskuldin verður gjørd upp, verða tøkur peningur og onnur fíggjarlig áogn drigin frá bruttoskuldini.

Nettoskuldin er av serliga stórum áhuga í kommunalum høpi, tí hon ger av, í hvønn mun kommunan kann upptaka skuld. Í § 43, stk. 2 í kommunustýrslógini er ásett, at:

“Er nettoskuldin meira enn ein álíkning eftir einum av landsstýrismanninum árliga ásettum skattaprosenti, krevst loyvi frá landsstýrismanninum til lántøku og til broytingar í lánitreytunum”.

Tað vil siga, at er nettoskuldin omanfyri eina álíkning, kann kommunan ikki sjálf ráða yvir sínum skuldarviður-skiftum.

Kommunala skuldin hevur í nógv ár verið í minking. Men í sambandi við at hall nú hava verið í fyra ár á rað, er skuldin økt. Í miðal samsvarar nettoskuldin nú við 30% av eini álíkning við skattaprosentið á 23%.

Skuldarstöðan hjá kommununum hevur tó sjáldan verið so góð sum nú. Samlaða nettoskuldin samsvarar við einans 3,5% av BTÚ. Fyri 10 árum síðani var talan um 6% av BTÚ, og verður farið aftur til 1998, var talan um heili 16% av BTÚ. Samlaða nettoskuldin er sostatt lág í mun til støddina á búskapinum.

Eisini kann staðfestast, at nú eru ongar kommunur, sum hava heilt stóra skuld. Fyri 20 árum síðani vóru fleiri kommunur, sum skyldaðu fleiri ferðir eina álíkning. Fíggjarstöðan hjá kommununum má tí samanumtikið sigast at verða søguliga góð.

Talva 13

Samlaðar íløgur hjá kommunum

Mið. kr.	2019	2020	Meting 2021
Kommunal fyrisiting	22	8	3
Almanna- og heilsuáál	39	85	61
Børn og ung	58	50	40
Undirvísing	215	262	34
Mentan og frítíð	108	82	128
Teknisk mál	217	253	298
Kommunal virki	213	191	120
Tilsamans	872	931	682

13. Gongdin í fólkatalinum

Vøksturin í fólkatalinum, sum byrjaði í 2013, helt fram í 2021, og við ársenda 2021 búðu 53.676 fólk í Føroyum. Hetta er 782 fleiri enn við ársbyrjan, og vøksturin samsvavar við 1,5%.

Vøksturin seinnu árin hevur verið rættiliga ójavn

býttur millum kommunurnar, og soleiðis var eisini í 2021. Í minstu kommununum er sum heild afturgongd, og í stóru kommununum er sum heild framgongd. Eins og undanfarin ár er mesti vøksturin í miðstaðarøkinum.

Talva 14

Talva 14

Gongdin í fólkatalinum í kommununum 2021

Kommuna	1. januar 2021	1. januar 2022	Vøkstur	Vøkstur %
Tórshavnar kommuna	22.336	22.754	418	1,9%
Klaksvíkar kommuna	5.338	5.396	58	1,1%
Runavíkar kommuna	4.215	4.272	57	1,4%
Eystur kommuna	2.211	2.251	40	1,8%
Vága kommuna	2.141	2.165	24	1,1%
Sunda kommuna	1.811	1.820	9	0,5%
Tvøroyrar kommuna	1.744	1.769	25	1,4%
Fuglafjarðar kommuna	1.574	1.615	41	2,6%
Nes kommuna	1.399	1.449	50	3,6%
Vágs kommuna	1.390	1.380	-10	-0,7%
Vestmanna kommuna	1.248	1.264	16	1,3%
Sørvágs kommuna	1.220	1.252	32	2,6%
Sjóvar kommuna	1.111	1.137	26	2,3%
Eiðis kommuna	766	789	23	3,0%
Hvalbiar kommuna	670	678	8	1,2%
Kvívíkar kommuna	624	600	-24	-3,8%
Sands kommuna	537	527	-10	-1,9%
Skopunar kommuna	454	453	-1	-0,2%
Hvannasunds kommuna	418	418	0	0,0%
Sumbiar kommuna	350	357	7	2,0%
Viðareiðis kommuna	354	354	0	0,0%
Þorkeris kommuna	319	317	-2	-0,6%
Kunoyar kommuna	141	147	6	4,3%
Skálavíkar kommuna	145	138	-7	-4,8%
Húsavíkar kommuna	111	109	-2	-1,8%
Hovs kommuna	97	102	5	5,2%
Fámjins kommuna	86	84	-2	-2,3%
Skúvoyar kommuna	43	41	-2	-4,7%
Fugloyar kommuna	41	38	-3	-7,3%
Alt landið	52.894	53.676	782	1,5%

14. Kommuna og kommunuhugtakið

Tann kommunala skipanin, ið vit í dag hava í Føroyum, er í stóran mun ávirkað av danskari og norðurlandskari fyrisingar- og lóggávusiðvenju. Men hugtakið lokalt sjálvræði er elligamalt og byggir á hugsunarhátt úr rómverskum rætti, og snúði seg í høvuðsheitum um, at borgarar í einum býi ella øki høvdu framíhjárættindi sum borgarar í rómverska ríkinum, men vórðu stýrd av egnum lokalum myndugleikum eftir sínum egnum lógum.

Longu seint í miðöldini høvdu kommunur nógvar ymsar uppgávur at røkja og hetta broyttist nakað undir einaveldinum, men við dansku grundlógini frá 1849 bleiv sjálvstøðugi rætturin hjá kommununum til at røkja egnar uppgávur staðfestur. Tó var staturin eftirlitsmyndugleiki.

Fyrsta føroyska kommunulógin kom í 1872, og nú galdandi kommunustýrslógin er frá 2000.

Í Føroyum hava vit nú 29 sjálvstøðugar kommunur, sum í fólkatáli eru spjaddar frá Fugloyar og Skúvoyar kommunum við færri enn 50 íbúgvum til Tórshavnar kommunu við fleiri enn 22.000 íbúgvum. Hóast hesa spjaðing í stódd, er formliga grundarlagið undir føroysku kommununum stórt sæð eins.

Kommunur í stýris- skipanarligum høpi

Lokalt sjálvræði er ein týðandi hornasteinur í okkara fólkaræði. Í § 82 í dansku grundlógini er ásett, at *“Kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender ordnes ved lov.”*

Sambært hesum er greitt, at kommunurnar hava rætt til sjálvstøðugt at stýra egnum viðurskiftum. Kommunurnar hava sjálvstøðugt fíggarligt frælsi og politiskt sjálvræði. Kommunurnar eru sostatt sjálvstøðugar politiskar og fyrisingarligar eindir. Harumframt er breið semja um, at málsfórleikin hjá kommununum ikki kann avmarkast á ein tilíkan hátt, at tað ikki longur er talan um veruligt sjálvræði. Umframt rættin til sjálf at útskriva og krevja upp skatt, er kommunalt sjálvræði tongt at teimum uppgávum, ið kommunurnar skulu loysa og tí politiska rásarúmi, sum kommunurnar hava til at leggja til rættis, hvussu kommunalar uppgávur skulu loysast.

§ 82 í grundlógini merkir eisini, at viðurskiftini millum landsmyndugleikarnar og kommunurnar ikki eru yvir- og undirskipað, eins og landsfyrisingin ikki hevur heimildir at geva kommununum boð, á sama hátt sum annars er galdandi í viðurskiftunum millum landsfyrisingina og stovnar undir landinum. Bindandi reglur fyri kommunur skulu vera ásettar við heimild í lóg ella aðrari rættarkeldu.

Umframt í grundlógini, er lokalt sjálvræði við tilveru rættinum hjá kommununum staðfestur í § 56 í stýris- skipanarlógini, ið er soljóðandi: *“Rættur kommunanna at skipa egin viðurskifti undir eftirliti landsstýrisins verður*

ásettur í løgtingslóg, m.a. í hvønn mun kommunur og millumkommunufelagsskapir kunnu skuldbindast við láni, borgan o.ø.m.”

Sambært fyrireikandi arbeiðinum, orðaljóðinum og viðmerkingunum til § 56, er ásetingin í stýris- skipanarlógini ein beinleiðis endurtøka av tí rætti, sum kommunurnar longu framman undan hava eftir § 82 í grundlógini.

Umframt staðfestingina í grundlógini og stýris- skipanarlógini um rættin hjá kommunum at skipa egin viðurskifti, er lokala sjálvræðið eisini ein týðandi táttur í evropeisku demokratisku siðvenjuni. Sambært evropeiska sáttmálanum um lokalt sjálvræði frá 1985, verður lokalt sjálvstýri hugsað sum rætturin og fórleikin hjá einum lokalum myndugleika, innan lógarinnar karmar, at stýra og fyrisita einum munandi parti av almennum viðurskiftum, við egnari ábyrgd og við stóði í áhuganum hjá fólkinum á staðnum.

Almennar uppgávur skulu í høvuðsheitum røkjast av myndugleikum, sum eru borgaranum næstir. Um annar myndugleiki skal røkja uppgávuna, so eigur hetta at vera grundað á, hvat slag og av hvørjum vavi uppgávan er, og við atliti at virkisfóri og fíggarligum viðurskiftum. Tær heimildir, ið eru lagdar til lokalar myndugleikar, eiga vanliga at vera givnar til fulnar og vera óskerdar. Heimildirnar eiga heldur ikki at verða gjørdar verri ella avmarkast av øðrum almennum myndugleika, uttan so at hetta er heimilað í lóggávuini.

Evropeiski sáttmálin um lokalt sjálvræði ásetur nakrar meginreglur, og eru hesar í høvuðsheitum,

- at almennar uppgávur skulu røkjast av einum myndugleika so tætt at borgaranum sum gjørligt,
- at teir lokalu myndugleikarnir skulu hava veruligt sjálvræði yvir teimum sjálvstøðugar uppgávum, ið landafrøðiliga liggja lokalt, og
- at lokalu myndugleikarnir skulu kunna útvega sær fígging til at loysa uppgávuna, her í millum eisini rætt til at útskriva lokalan skatt.

Kommununarætturin

Kommunalarættur verður vanliga býttur í 3 ymsar tættir, sum er: *lóggáva*, ið regulerar kommunal viðurskifti, *kommunufulltrúin* og *kommunala eftirlitið*.

Lóggáva um kommunal viðurskifti snýr seg í høvuðsheitum um at skipa lóggávu viðvíkjandi økjum, har kommunur hava skyldur og heimildir mótvegis borgarum sínum. Kommunufulltrúin er eitt heimildargrundarlag sum ikki er reguleirað í lóg, men sum kommunurnar kunnu nýta sum heimild at virka á, um ávísar treytir eru

lokna. Umframt ta lóggávu, sum beinleiðis regulerar kommunal viðurskifti, eru kommunurnar eisini almennir myndugleikar, og eru tær tí eisini fevndar av fyrisingarligari lóggávu sum t.d. fyrisingarlóg, lóg um innlit í fyrisingina o.t.

Viðurskiftini hjá føroysku kommununum verða stýrd yvirskipað eftir kommunustýrslógini frá 2000. Sambært hesi lóg er kommunustýrið evsti politiski og fyrisingarligi myndugleiki í kommununi og hevur evsta vald og evstu ábyrgd av kommunalum viðurskiftum.

Landsstýrið hevur eftirlit við kommununum. Kommunala eftirlitið er eitt sokallað *legalitetseftirlit*, sum merkir, at landsstýrið hevur eftirlit við, at kommunurnar halda galdandi lóggávu. Hinvegin skal eftirlitið ikki taka støðu til, hvørt kommunurnar bera seg skynsam at, tí hetta hoyrir undir politiska frælsið hjá kommununum at gera av. Kommunala eftirlitið hevur eisini heimild at gera av ivamál um, hvar mörkini fyri heimildum eftir kommunufulltrúini eru.

Samanumtikið eru eyðkennini fyri lokala sjálvræðið,

- at kommununnar tilverurættur er tryggjaður í grundlóg og stýris- skipanarlóg og byggir á evropeiska demokratiska siðvenju,
- at kommunurnar eru sjálvstøðugar politiskar og fyrisingarligar eindir við fíggarligum og politiskum frælsi,
- at kommunurnar hava frælsi at gera egnar raðfestingar í mun til tær uppgávur, tær skulu røkja,
- at kommunur ikki eru undirskipaðir stovnar undir landinum og tískil kann landið ikki geva kommununum bindandi boð,
- at kommunur hava rætt til at útskriva egnar skattir og at nýta hesar inntøkur eftir egnum politiskum raðfestingum.

Hendingar í árinum

Nevndarfundur umvegis telefon

Ein kommunustýrslimur spurdi seg fyri hjá skrivstovuni, um tað bar til at luttaka umvegis telefon á fundi í kommunalari nevnd.

Skrivstovan vísti á, at kommunustýrslógin helst er orðað við tí útgangsstøði, at bæði kommunustýris- og nevndarfundir verða hildnir fysisk.

Fyri kommunustýrisfundir er tað krav at mótast fysiskt. Tað er sostatt ásett beinleiðis í lógini, at fundirnir skulu vera almennir. Atlitið er sambært Umhvørvis- og vinnu- málaráðnum, at: *“... demokratiski rætturin hjá borgarum at fylgja við kommunustýrisfundum verður skúgvaður til viks, um ein kommunustýrisfundir einans fer fram umvegis telefon ella video.”*

Av somu orsök talar eisini nógvi fyri, at útgangsstøðið kann vera eitt annað viðvíkjandi nevndarfundum, ið sum kunnugt ikki eru almennir. Við stóði í hesum vísti skrivstovan á, at tað mest sannlíkt er lógligt at hava nevndarfundir heilt ella partvíst talgilt.

Víst varð tó samstundis á, at lógarkrivið um at undirskriva fundarbókina á sjálvum fundinum kann vera ein praktisk avmarking. Talan skal vera um eina lögfrøðiliga bindandi undirskrift, og tað er neyvan lógligt at undirskriva umvegis fulltrú. Er ynski um at fara hesa leið, kann viðmælast at gera fastar mannagongdir, herundir finna eina tryggja skipan til talgilda undirskrift.

